

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑΣ : ΚΟΚΟΛΑΚΗ ΜΑΡΙΝΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ : ΓΙΑΝΝΟΥΛΙΔΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Η εργασία αυτή είναι αφιερωμένη στους γονείς μου που μου έχουν προσφέρει τόσα πολλά και με βοήθησαν να γίνω ένας καλός και χρήσιμος άνθρωπος.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ στο σύντροφο μου και στην κ Γιαννουλίδου για τη βοήθεια και τη στήριξη τους κατά τη διάρκεια της εκπόνησης αυτής της εργασίας και ακόμη ένα ευχαριστώ σε όλους τους καθηγητές του τμήματος για τις γνώσεις που μου μετέδωσαν οι οποίες θα με βοηθήσουν στην μετέπειτα πορεία μου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο – Εισαγωγή

1.1 Σκοπός και στόχοι της μελέτης.....σελ.	1
1.2 Σπουδαιότητα του τουρισμού στην Περιφέρεια Κρήτης συγκριτικά με τους άλλους τομείς.....σελ.	3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο – Τουριστική Ανοδομή

2.1 Εισαγωγή.....σελ.	8
2.2 Ο Νομός Χανίων.....σελ.	8
2.2.1 Οδικό δίκτυο και μετακινήσεις.....σελ.	8
2.2.2 Ιστορικά στοιχεία.....σελ.	9
2.2.3 Αξιοθέατα.....σελ.	9
2.2.4 Μουσειακοί χώροι.....σελ.	11
2.2.5 Φυσικά κάλλη.....σελ.	13
2.2.6 Εκκλησίες και μοναστήρια.....σελ.	14
2.2.7 Εκδηλώσεις.....σελ.	15
2.3 Ο Νομός Ρεθύμνου.....σελ.	16
2.3.1 Οδικό δίκτυο.....σελ.	16
2.3.2 Ιστορικά στοιχεία.....σελ.	16
2.3.3 Αξιοθέατα.....σελ.	17
2.3.4 Μουσειακοί χώροι.....σελ.	18
2.3.5 Φυσικά κάλλη.....σελ.	19
2.3.6 Εκκλησίες και Μοναστήρια.....σελ.	19
2.3.7 Εκδηλώσεις.....σελ.	21
2.4 Ο Νομός Ηρακλείου.....σελ.	22
2.4.1 Οδικό δίκτυο και μετακινήσεις.....σελ.	22
2.4.2 Ιστορικά στοιχεία.....σελ.	23
2.4.3 Αξιοθέατα.....σελ.	23
α . Κνωσσός.....σελ.	25
β . Φαιστός.....σελ.	26
2.4.4 Μουσειακοί χώροι.....σελ.	26
2.4.5 Φυσικά κάλλη.....σελ.	27
2.4.6 Εκκλησίες και Μοναστήρια.....σελ.	28
2.4.7 Εκδηλώσεις.....σελ.	28
2.5 Ο Νομός Λασιθίου.....σελ.	28
2.5.1 Οδικό δίκτυο και μετακινήσεις.....σελ.	29
2.5.2 Ιστορικά στοιχεία.....σελ.	29
2.5.3 Αξιοθέατα.....σελ.	30
2.5.4 Μουσειακοί χώροι.....σελ.	32
2.5.5 Φυσικά κάλλη.....σελ.	32
2.5.6 Εκκλησίες και Μοναστήρια.....σελ.	33
2.5.7 Εκδηλώσεις.....σελ.	34
2.6 Επίλογος.....σελ.	34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο - Προσφορά και ζήτηση

3.1 Τουριστικό προϊόν.....σελ.	35
3.2 Προβλήματα σχετικά με τη φύση του τουριστικού προϊόντος.....σελ.	36
3.3 Σχέση μεταξύ ζήτησης ενός αγαθού και τιμών ενός άλλου αγαθού...σελ.	37
3.4 Προσφορά και ζήτηση στην περιοχή της Κρήτης.....σελ.	38
3.5 Περιοχές με έντονη τουριστική δραστηριότητα.....σελ.	40
3.6 Κίνηση αρχαιολογικών χώρων και μουσείων.....σελ.	41
3.7 Αφίξεις και Τουριστική περίοδος.....σελ.	42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο Εναλλακτικές μορφές τουρισμού – Αγροτουρισμός

4.1 Εισαγωγή.....σελ.	46
4.2 Η έννοια του Αγροτουρισμού.....σελ.	46
4.2.1 Μορφές Αγροτουρισμού.....σελ.	46
4.2.2 Στόχοι Αγροτουρισμού.....σελ.	48
4.3 Προγράμματα LEADER.....σελ.	49
4.4 Ο Αγροτουρισμός στην Κρήτη.....σελ.	50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο Έρευνα

5.1 Ανάλυση έρευνας.....σελ.	56
-------------------------------------	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο Επίλογος – Συμπεράσματα

6.1 Επίλογος.....σελ.	58
------------------------------	-----------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ.	61
------------------------------	-----------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο – ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η Κρήτη είναι το νοτιότερο άκρο της Ευρώπης στο σταυροδρόμι των τριών ηπείρων και των πέντε θαλασσών. Σημείο συνάντησης διαφορετικών λαών, χωνευτήρι πανάρχαιων και ετερόκλητων πολιτισμών των αιώνων.

Με ιστορία που χάνεται στα βάθη του χρόνου και της ανθρώπινης μνήμης από την εποχή του Δία και της Ευρώπης και την εποχή του Ομήρου μέχρι σήμερα. Τόπος ελληνικός, μοναδικό κράμα στοιχείων από τη δημιουργική αφομοίωση των πολυποίκιλων πολιτισμικών μορφών σε ένα εκπληκτικής ομορφιάς φυσικό πλαίσιο. Φυσικά και ανθρώπινα στοιχεία σε μια ανεπανάληπτη αρμονία πλάθουν ένα ζωντανό μύθο.

Ιστορικές στιγμές διαφορετικός κρίκος της ίδιας αδιάσπαστης αλυσίδας που συνδέει το μυστηριακό παρελθόν με το ζωντανό παρόν. Εκεί γεννήθηκε ο Δίας και πολλοί άλλοι θεοί του Αρχαιοελληνικού Δωδεκάθεου. Εκεί η Ευρώπη ακούει για πρώτη φορά να τη φωνάζουν με το όνομά της. Εκεί γεννήθηκε και μεγαλούργησε ο Μινωικός Πολιτισμός, ένας από τους σημαντικότερους στην Παγκόσμια Ιστορία. Τόπος καταγωγής αλλά και διαμονής μεγάλων προσωπικοτήτων που σημάδεψαν την Ιστορία και τον πολιτισμό της Ελλάδας και έκαναν γνωστό το νησί μέχρι την άκρη του κόσμου, ο Ελευθέριος Βενιζέλος, ο Δομίνικος Θεοτοκόπουλος, ο Νίκος Καζαντζάκης είναι μόνο μερικοί από αυτούς τους σημαντικούς ανθρώπους που έβγαλε ο ευλογημένος αυτός τόπος.

Στην Ενετοκρατία και τους Νεότερους χρόνους με τους αγώνες για ελευθερία και ένωση με την Ελλάδα η Κρήτη πρωταγωνιστεί και δεσπόζει στην ιστορία της Μεσογείου, στην ιστορία της Ελλάδας .

Με ξεχωριστή παρουσία ανέκαθεν στις Τέχνες τον Πολιτισμό και το εμπόριο, σήμερα η Κρήτη είναι μία από τις σημαντικότερες Περιφέρειες της χώρας και ένας ολοκληρωμένος τουριστικός προορισμός που προσελκύει χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο, Έλληνες και ξένους. Προσφέρει ένα σπάνιο συνδυασμό θάλασσας, ενδοχώρας και ορεινών όγκων, ενώ οι τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες είναι από τις καλύτερες και τις πληρέστερες στην Ευρώπη.

Το μεγαλύτερο μέρος των κατοίκων απασχολείται στον τομέα του τουρισμού μια που είναι ένας από τους σημαντικότερους κλάδους της οικονομίας για την περιοχή. Το γεγονός ότι για ένα πολύ μεγάλο διάστημα και οι δυο γονείς μου απασχολούνταν στον τομέα αυτό αλλά και η συμπάθεια που ένιωθα πάντα για όλους εκείνους τους ανθρώπους που επισκέπτονταν και θαύμαζαν το νησί μας με ώθησε στο να επιλέξω τη συγκεκριμένη σχολή. Σε σχετικά μικρή ηλικία, σε ηλικία που να μπορώ να αντιληφθώ την ομορφιά και την αξία αυτού του τόπου, κατάφερα να επισκεφθώ τα περισσότερα, για να μην πω σχεδόν όλα, τα τουριστικά θέλγητρα του νησιού, και ήταν όλα τόσο διαφορετικά μεταξύ τους κι όμως πάντα το ένα συμπλήρωνε το άλλο ακόμα και όταν επισκεπτόμουν το ίδιο μέρος για δεύτερη φορά πάλι υπήρχε κάτι καινούργιο να δω και να με γοητεύσει.

Από τη μια θάλασσα, από την άλλη τα περήφανα βουνά, φαράγγια, σπήλαια, βλάστηση, χρώματα και αρώματα όλα τόσο αρμονικά συνδυασμένα που αφήνουν εκστασιασμένο και τον πιο απαιτητικό επισκέπτη.

Φιλόξενοι και περήφανοι άνθρωποι από τη μία άκρη του νησιού ως την άλλη, πρόθυμοι να σε ξεναγήσουν στον τόπο τους και να σε κάνουν να καταλάβεις τη σημαίνει Κρητική φιλοξενία όπως πρόσταζε από τα αρχαία χρόνια ο Ξένιος Δίας.

Άνθρωποι τόσο ίδιοι και όμως τόσο διαφορετικοί! Διαφορετικές λέξεις και εδέσματα καθώς προχωράει κανείς από τη μία άκρη του νησιού ως την άλλη διαφορές ακόμα και στη βλάστηση αλλά και στα συμφέροντα, ή τουλάχιστον έτσι θέλουν να πιστεύουμε κάποιοι. Όμως κάτω από το γλυκό κλάμα της Κρητικής λύρας συνοδευμένο με παραδοσιακή Κρητική ρακί ή τσικουδιά όπως αλλιώς λέγεται όλοι γινόμαστε ίδιοι και ενωμένοι.

Όλα όσα ανέφερα παραπάνω και πολλά άλλα ακόμη με έκαναν να επιλέξω να ασχοληθώ με το θέμα αυτό για να μελετήσω αλλά και να βοηθήσω όσους ενδεχομένως δε γνωρίζουν, να καταλάβουν τους λόγους για τους οποίους η Κρήτη αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τουριστικούς προορισμούς στην Ελλάδα, τον τρόπο με τον οποίο φτάσαμε στο σημείο να υπάρχει αυτή η άνθιση, να δούμε και να αναλύσουμε τυχόν προβλήματα που υπάρχουν, να προτείνουμε λύσεις αλλά και να εξετάσουμε τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Στο επόμενο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο κάθε νομός ξεχωριστά, η ιστορία του, τα αξιοθέατα, οι μουσειακοί χώροι και γενικότερα όλοι οι λόγοι που μπορούν να προσελκύσουν τους επισκέπτες στις περιοχές αυτές.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται η προσφορά και η ζήτηση, η τουριστική ανωδομή, αφίξεις εποχικότητα καθώς επίσης και η δυσκολία οικονομικής προσέγγισης του τουρισμού. Κλείνοντας το κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας και αναλύονται τα δεδομένα που συλλέχθηκαν.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν στην περιοχή δίνοντας βάρος στον Αγροτουρισμό ο οποίος έχει αρχίσει ήδη να αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια και γνωρίζει σημαντική άνθιση.

Στο πέμπτο κεφάλαιο που είναι και ο επίλογος της εργασίας παρατίθενται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις όσον αφορά την ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή της Κρήτης.

1.2 Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ

➤ Περιφερειακό Α.Ε.Π

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας Κρήτης είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας. Συγκεκριμένα ανέρχεται στο 105,7% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας για το έτος 1994, παρουσιάζοντας μια ελαφρά βελτίωση σε σχέση με το έτος 1989 που ήταν 104,7%.

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ αντιστοιχεί στο 75% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 1996 και κατατάσσεται στις φτωχές Περιφέρειες της Ε.Ε., βελτιώνοντας όμως τη θέση της σε σχέση με το 1986, που ανερχόταν στο 57% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ένωσης και βρισκόταν στην 21^η θέση μεταξύ των Περιφερειών με το χαμηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ.

Η Περιφέρεια παράγει το 5,7% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας. Στον πρωτογενή τομέα παράγεται το 31%, στο δευτερογενή το 13% και στον τριτογενή τομέα το 56% του περιφερειακού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Τα αντίστοιχα ποσοστά για τη χώρα είναι 15% για τον πρωτογενή τομέα, 25% για το δευτερογενή και 56% για τον τριτογενή.

Το μεγαλύτερο μέρος του ΑΕΠ της Περιφέρειας παράγεται στο νομό Ηρακλείου (51,1%) ενώ ακολουθούν οι νομοί Χανίων (23,4%) Λασιθίου (13,7%) και Ρεθύμνης (11,8%).

Όσον αφορά την παραγωγικότητα, η Περιφέρεια βρίσκεται στο ίδιο ακριβώς επίπεδο με τη χώρα, ενώ υστερεί σε σχέση με την παραγωγικότητα της Ε.Ε. Συγκεκριμένα το έτος 1996 η παραγωγικότητα της Κρήτης καλύπτει το 72% του μέσου όρου της Ε.Ε. (Μ.Ο. Ελλάδας = 72%), παρουσιάζοντας όμως συνεχή βελτίωση τα τελευταία χρόνια. (Το 1993 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 69%, ενώ το 1988 ήταν 64%)

➤ **Απασχόληση**

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Περιφέρειας ανέρχεται σε 229,6 χιλιάδες ενώ οι απασχολούμενοι σε 219,1 χιλιάδες (1997). Η διαχρονική εξέλιξη του ενεργού πληθυσμού και της απασχόλησης τα τελευταία χρόνια (1993-1997) παρουσιάζει αύξηση γεγονός που συμβαδίζει με τη διαχρονική αύξηση του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας.

Το 37,8% των απασχολούμενων εργαζόταν στον πρωτογενή τομέα, το 12,5% στο δευτερογενή, και το 47,9% στον τριτογενή ενώ τα αντίστοιχα εθνικά ποσοστά είναι 19,8%, 22,5% και 57,7% (1997). Όσον αφορά τη διαχρονική εξέλιξη της τομεακής σύνθεσης της απασχόλησης, κατά τη διάρκεια της περιόδου 1993-1997 παρατηρείται μια τάση ενίσχυσης στον τριτογενή και στον πρωτογενή τομέα, ενώ στο δευτερογενή τομέα παρατηρείται σχετική κάμψη.

➤ **Ανεργία**

Το ποσοστό ανεργίας στην Περιφέρεια για το έτος 1997 φθάνει το 4,6% και βρίσκεται σε σημαντικά χαμηλότερο επίπεδο από το αντίστοιχο εθνικό που ανέρχεται στο 10,3%. Η διαχρονική εξέλιξη της ανεργίας της Περιφέρειας Κρήτης τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει μικρή αύξηση. Συγκεκριμένα, το ποσοστό ανεργίας το έτος 1993 ήταν 4,2% ενώ το 1997 έφθασε το 4,6% (τα αντίστοιχα εθνικά ποσοστά ανεργίας είναι 9,7% και 10,3%). Η κατάσταση είναι καλύτερη στην Περιφέρεια από ότι στη χώρα σε ότι αφορά τις ειδικές κατηγορίες ανέργων.

Το ποσοστό ανεργίας για τις γυναίκες είναι 7,3% ενώ οι νέοι άνεργοι καταλαμβάνουν το 20,7% του ποσοστού των ανέργων σε αντιστοιχία με τα ποσοστά της χώρας που είναι 15,9% και 32,3%. Το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας για την Κρήτη ανέρχεται στο 49,7% , ενώ για τη χώρα το 57,1%. Η έντονη κυκλικότητα και εποχικότητα των βασικών δραστηριοτήτων της τοπικής

οικονομίας απαιτούν αυξημένη πολυειδίκευση με στόχο την αύξηση κινητικότητας του εργατικού δυναμικού.

➤ **Επίπεδο εκπαίδευσης**

Το εκπαιδευτικό επίπεδο των εργαζομένων της Περιφέρειας Κρήτης εμφανίζει απόκλιση σε σχέση με το σύνολο της χώρας. Παρουσιάζεται υστέρηση σε πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και σε απόφοιτους μέσης εκπαίδευσης, ενώ η εξειδίκευση της οικονομίας στον πρωτογενή τομέα και τον τουρισμό δημιουργεί υψηλές απαιτήσεις σε δεξιότητες και ειδικεύσεις.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας του εργατικού δυναμικού της ΕΣΥΕΑ για το 1997 ένα σημαντικό ποσοστό της τάξης του 50,3% του ενεργού πληθυσμού έχει εκπαίδευση μέχρι και το Δημοτικό (έναντι του 38,1% της χώρας). Το 32,8% έχει απολυτήριο Γυμνασίου ή Λυκείου ενώ το υπόλοιπο 16,5% έχει ανώτερες και ανώτατες σπουδές (ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά σε εθνικό επίπεδο είναι 39% και 22,9%).

➤ **Τομείς παραγωγής**

Πρωτογενής τομέας

Το ΑΕΠ του πρωτογενή τομέα καταλαμβάνει το 12% του πρωτογενή τομέα της χώρας και το 31% του συνολικού περιφερειακού ΑΕΠ, ποσοστά ιδιαίτερα σημαντικά, γεγονός που δείχνει τη σπουδαιότητα του τομέα για την περιφερειακή και εθνική οικονομία. Παρά τη σημαντική συμμετοχή του στα μακροοικονομικά μεγέθη, ο πρωτογενής τομέας χαρακτηρίζεται από μακροχρόνια δομική αδυναμία λόγω του μικρού και πολυτεμαχισμένου γεωργικού κλήρου. Επίσης, η Κρήτη υπολείπεται αρκετά του μέσου όρου της χώρας σε αρδευόμενες εκτάσεις.

Η διάρθρωση των καλλιεργειών στην περιφέρεια αναδεικνύει την εξειδίκευση σε παραδοσιακές καλλιέργειες όπως η ελαιοκαλλιέργεια και η αμπελουργία. Τα κηπευτικά καλύπτουν μόλις το 3% της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης, αλλά στην Κρήτη συγκεντρώνεται περίπου το 50% των θερμοκηπίων της χώρας. Η Περιφέρεια διαθέτει συγκριτικά πλεονέκτημα στην παραγωγή νωπών λαχανικών και ανθέων.

Η κτηνοτροφία στην Κρήτη έχει κατά κύριο λόγο εκτατικό χαρακτήρα, με μικρό αριθμό οργανωμένων κτηνοτροφικών μονάδων. Το μεγαλύτερο τμήμα του ζωικού κεφαλαίου αποτελείται κυρίως από αιγοπρόβατα ελευθέρως βοσκής.

Σημαντικές είναι οι προϋποθέσεις ανάπτυξης στην παραγωγή σκληρών τυριών, όπου συμμετέχει κατά 25% στην εγχώρια παραγωγή.

Παρά το νησιώτικο χαρακτήρα της, της Περιφέρειας η αλιεία αντιμετωπίζει προβλήματα που εντοπίζονται κυρίως στην έλλειψη υποδομών, διαχείρισης και εμπορίας των αλιευμάτων και εκσυγχρονισμού και αναδιάρθρωσης του αλιευτικού στόλου και των μεθόδων αλιείας. Τέλος η Κρήτη παρουσιάζει πλεονέκτημα στη μελισσοκομία λόγω κλίματος και υπάρχουσας μελισσοκομικής χλωρίδας.

Δευτερογενής τομέας

Η μεταποίηση συνδέεται κύρια με την επεξεργασία προϊόντων του πρωτογενή τομέα (τρόφιμα-ποτά), αλλά και με τους κλάδους των δομικών υλικών και των πλαστικών. Η συμμετοχή της ανέρχεται περίπου στο 5,3% του συνολικού ΑΕΠ για το 1994.

Οι επιχειρήσεις της μεταποίησης είναι σχετικά μικρού μεγέθους με εξαίρεση τις συνεταιριστικές. Η Κρήτη συγκεντρώνει μόνο το 1,8% των καταστημάτων της μεγάλης βιομηχανίας και μόνο 25 μονάδες έχουν κύκλο εργασιών που υπερβαίνει το 1 δις δραχμές.

Η μεταποίηση των προϊόντων του πρωτογενή τομέα εμφανίζει προβλήματα οργάνωσης, ποιότητας, σχεδιασμού και τυποποίησης, καθώς και εκσυγχρονισμού των παραγωγικών υποδομών. Τα προβλήματα συνδέονται επίσης και με την αδυναμία οργάνωσης εμπορικών δικτύων για την προώθηση της τοπικής παραγωγής στις διεθνείς αγορές. Η σύνδεση μεταποίησης και υπηρεσιών, η δικτύωση καθώς και η διασύνδεση με τα ερευνητικά κέντρα βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα. Ανεπαρκής είναι και η χωροταξική/πολεοδομική οργάνωση της μεταποίησης με αποτέλεσμα να προκαλεί περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις και να δέχεται πιέσεις από την οικιστική επέκταση και την ανάπτυξη των άλλων τομέων της τοπικής οικονομίας. Η λειτουργία της ΒΙΠΕ Ηρακλείου και του ΒΙΟΠΑ Χανίων έχουν θετικά αποτελέσματα.

Τριτογενής τομέας

Οι διοικητικές, εκπαιδευτικές και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, καθώς και οι υπηρεσίες μεταφορών είναι συγκεντρωμένες κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα. Λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα της τοπικής οικονομίας και του

εξαγωγικού προσανατολισμού έχουν αναπτυχθεί ισχυρότατες εταιρείες μεταφορών καθώς επίσης και ναυτιλιακές εταιρείες (7,6% του συνολικού κύκλου των εργασιών της οικονομικής δραστηριότητας της Περιφέρειας).

Στη δεκαετία του 1980 δημιουργήθηκαν στην Κρήτη πανεπιστημιακά, πολυτεχνικά και τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, καθώς επίσης και σημαντικά ερευνητικά κέντρα (ΙΤΕ, Ι.Θ.Α.ΒΙ.Κ. κλπ). Οι ερευνητικές δραστηριότητες είναι συγκεντρωμένες κυρίως στο Ηράκλειο και σε μικρότερη κλίμακα στα Χανιά και το Ρέθυμνο.

Η συμμετοχή της Κρήτης στους βασικούς δείκτες ερευνητικής δραστηριότητας είναι αρκετά υψηλότερη από εκείνη των άλλων Περιφερειών της χώρας. Η Περιφέρεια Κρήτης κατέχει τη δεύτερη θέση στην κατάταξη των Περιφερειών με βάση την ποσοστιαία κατανομή των ερευνητικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα με 14% (1993).

Τα ερευνητικά ιδρύματα έχουν αναπτύξει συνεργασίες με βιομηχανίες εκτός Κρήτης, αλλά ο προσανατολισμός στην τοπική οικονομία παραμένει ακόμα σε χαμηλά επίπεδα. Επιπρόσθετα έχει επιτευχθεί ικανοποιητικό επίπεδο συνεργασίας, μεταξύ του συνόλου των ερευνητικών και πανεπιστημιακών ιδρυμάτων της Περιφέρειας. Οι υποδομές που έχουν δημιουργηθεί στα πλαίσια του Τεχνολογικού Πάρκου Ηρακλείου, δεν έχουν αξιοποιηθεί επαρκώς, αφού η προσέλκυση επιχειρήσεων είναι μικρής κλίμακας. Στον τομέα των υπηρεσιών υγείας έχει αναπτυχθεί σημαντική ερευνητική δραστηριότητα σε διεπιστημονική βάση, με την ανάπτυξη συστημάτων τηλεϊατρικής που μπορεί να έχουν σημαντική συμβολή στην αποτελεσματική διαχείριση και αξιοποίηση των υποδομών υγείας.

Ο τουρισμός στην Κρήτη είναι ο πιο δυναμικά αναπτυσσόμενος κλάδος. Το ΑΕΠ του τομέα σημειώνει συνεχή αύξηση από 8.844 εκ. δραχμές το 1981 σε 13.863 εκ. δραχμές το 1991 και 15.933 εκ. δραχμές το 1994. Σημειώνεται ότι για το διάστημα 1991-1994 η αύξηση του ΑΕΠ του τουρισμού στην Κρήτη είναι μεγαλύτερη από εκείνη της χώρας. Αυξημένη είναι και η απασχόληση στον τουρισμό (στα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια της Κρήτης απασχολείται το 8,5% του ενεργού πληθυσμού) με ποσοστό διπλάσιο σχεδόν του αντίστοιχου της χώρας.

Πηγή: Περιφέρεια Κρήτης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΩΔΟΜΗ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η περιφέρεια Κρήτης, αποτελείται από τους νομούς Ηρακλείου, Λασιθίου, Ρεθύμνου και Χανίων και έχει έδρα το Ηράκλειο, Πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού. Βρέχεται Βόρεια από το Κρητικό Πέλαγος και Νότια από το Λιβυκό Πέλαγος. Έχει συνολική έκταση 8.335 χμ² και καλύπτει το 6,3% της συνολικής έκτασης της χώρας.

Στην Περιφέρεια Κρήτης ανήκουν επίσης και αρκετά μικρά νησιά όπως Γαύδος, Ντία, Κουφονήσι, Γαϊδουρονήσι ή Χρυσή, Διονυσάδες, Σπιναλόγκα και Παξιμάδι, εκ των οποίων τα περισσότερα είναι ακατοίκητα.

Η μορφολογία της Κρήτης χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη τριών βασικών ζωνών: την ζώνη με υψόμετρο 400 μ. και άνω (υψηλή ή ορεινή), τη ζώνη από 200-400 μ. (μέση) και την χαμηλή ζώνη που αφορά τις περιοχές που εκτείνονται από την επιφάνεια της θάλασσας έως τα 200 μ. υψόμετρο. Οι δύο πρώτες ζώνες καταλαμβάνουν σχεδόν τα 3/5 της νήσου και αποτελούν μια συνεχή οροσειρά από τα δυτικά προς τα ανατολικά, διακοπτόμενη από μικρές κοιλάδες και φαράγγια. Η οροσειρά αυτή έχει έξι κορυφές που ξεπερνούν τα 2.000 μ. Στις επόμενες ενότητες αναφέρονται αναλυτικά οι νομοί με όλα τα τουριστικά τους θέλγητρα.

2.2 Ο ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ

Ο νομός Χανίων βρίσκεται στο δυτικότερο τμήμα του νησιού, έχει πληθυσμό που φτάνει τους 54.000 κατοίκους και έκταση 2.375 τ.χλμ. Από αυτά τα 1.476 τ.χλμ είναι ορεινή περιοχή που τη διασχίζουν άγρια βουνά και πανέμορφα φαράγγια. Σε αντίθεση με τους άλλους νομούς, τα Χανιά έχουν πολλές εναλλαγές στο φυσικό περιβάλλον ενώ ταυτόχρονα διαθέτουν αρκετά αρχαιολογικά σημεία, κυρίως όμως ενετικά και βυζαντινά μνημεία και ιστορικά χωριά.

2.2.1 Οδικό δίκτυο και μετακινήσεις

Η συγκοινωνία στο εσωτερικό του νομού γίνεται με τα υπεραστικά λεωφορεία του ΚΤΕΛ τα οποία εκτελούν δρομολόγια ακόμα και προς τα πιο αραιοκατοικημένα

χωριά. Στη νότια πλευρά εκτελούνται ακτοπλοϊκά δρομολόγια με πλοία και φεριμπότ της εταιρείας ANENΔΥΚ από το λιμάνι της Παλαιόχωρας και των Σφακίων προς Γαύδο, Λουτρό, Αγιά Ρουμέλη και Σούγια. Στα δυτικά από το λιμάνι του Καστελλίου η περιοχή συνδέεται ακτοπλοϊκά, με φεριμπότ της ANEN LINES, με το Γύθειο, τα Κύθηρα και τα Αντικύθηρα καθώς και με τις παραλίες της Γραμβούσας και του Μπάλου. Η σύνδεση με Πειραιά γίνεται καθημερινά από το λιμάνι της Σούδας με πλοία των εταιρειών ANEK και BLUE STAR. Ενώ το ενετικό λιμάνι είναι πλέον χώρος αναψυχής αλλά και προσάραξης ιδιωτικών σκαφών και μικρών αλιευτικών.

Το διεθνές αεροδρόμιο Χανίων «**I. Δασκαλογιάννης**» βρίσκεται στο Ακρωτήρι και απέχει περίπου 15 χλμ. από την πόλη. Καθημερινά εκτελούνται πτήσεις προς Αθήνα και Θεσσαλονίκη με τις εταιρείες Olympic air, Aegean Airlines και Athens Airways. Υπάρχουν πολλές απευθείας πτήσεις charter για το αεροδρόμιο των Χανίων από τη Βρετανία, τη Γερμανία, τη Σκανδιναβία και άλλες ευρωπαϊκές χώρες με τις εταιρείες Air Berlin, Jetairfly, Cimber Air, Condor, EasyJet, Norwegian Air Shuttle, Smart Wings, Tomas Cook Airlines Belgium Tomsonfly και Transavia

2.2.2. Ιστορικά στοιχεία

Οι ανασκαφές δείχνουν ότι υπήρξαν αρκετοί μινωικοί οικισμοί στο νομό. Ο κυριότερος ήταν εκείνος που βρέθηκε κοντά στο λόφο Καστελλίου. Ο οικισμός ήταν γνωστός με το όνομα Κυδωνία και ήταν μία περιοχή με έντονη εμπορική δραστηριότητα. Αργότερα οι Άραβες κατέκτησαν την πόλη των Χανίων και της έδωσαν το σημερινό της όνομα. Την περίοδο της Ενετοκρατίας η πόλη έφτασε στην ακμή της. Ενετικά κτήρια και τείχη κοσμούν ακόμα και σήμερα την παλιά πόλη. Χαρακτηριστικό δείγμα της Ενετικής αρχιτεκτονικής είναι το λιμάνι των Χανίων το οποίο δεν απέκτησε όμως ποτέ την αναμενόμενη σπουδαιότητα λόγω του μικρού του βάθους. Το 1645 η περιοχή καταλαμβάνεται από τους Τούρκους οι οποίοι αφήνουν τη δική τους σφραγίδα στην περιοχή. Από το 1850 και μετά τα Χανιά αποτελούν πολιτικό κέντρο του νησιού ενώ το 1898 η πόλη ανακηρύσσεται πρωτεύουσα της αυτόνομης Κρήτης μέχρι το 1972 όπου τον τίτλο της πρωτεύουσας παίρνει η πόλη του Ηρακλείου.

2.2.3. Αξιοθέατα

Ο επισκέπτης της περιοχής των Χανίων έχει πολλά να δει. Αμέτρητα αξιοθέατα μέσα αλλά και έξω από την πόλη. Σημείο συνάντησης των Χανιωτών είναι η δημοτική αγορά που βρίσκεται στο κέντρο της πόλης. Εκεί στεγάζονται 76 μαγαζιά, στα οποία μπορεί κάποιος να βρει το σύνολο σχεδόν της παραγωγής της περιοχής. Κοντά στην αγορά βρίσκεται ο πεζόδρομος της οδού Σκρύδλωφ, τα «Στιβανάδικα», όπου μαζί με την οδό Κονδυλάκη είναι από τους πιο τουριστικούς δρόμους των Χανίων.

Ο Ναός των Εισοδίων στην πλατεία Μητροπόλεως, η Καθολική Εκκλησία και ο ναός του αγίου Φραγκίσκου, το Φρούριο του Φιρκά, ο προμαχώνας Schiavo και ο ναός του San Salvatore είναι μερικά μόνο από τα αξιοθέατα που βρίσκονται μέσα στην παλιά πόλη. Αυτό όμως που κάνει την πόλη να ξεχωρίζει από όλες τις άλλες είναι το Ενετικό Λιμάνι με το συντριβάνι, το Μεγάλο Αρσενάλι, τα Νεώρια, και φυσικά το Φάρο ο οποίος επισκευάστηκε επι Τουρκοκρατίας και πήρε το σχήμα μινιάρé. Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα οι Τούρκοι άφησαν τη δική τους σφραγίδα στο νησί, ακόμα διατηρείται το Μουσουλμανικό Τέμενος, το Τζαμί του Κιουτσούκ Χασάν και ο μινιάρé στον Ιερό Ναό του Αγίου Νικολάου στην Σπλάντζια αλλά και το Τουρκικό Χαμάμ κοντά στην μοναδική για την Κρήτη Εβραϊκή Συναγωγή.

Η περιοχή της Χαλέπας είναι κάτι σαν προέκταση της πόλης των Χανίων, εκεί βρίσκεται το Παλάτι του Πρίγκιπα Γεωργίου και το σπίτι του Ελευθερίου Βενιζέλου, η ρωσική εκκλησία της Αγ. Μαγδαληνής, η εκκλησία της Ευαγγελίστριας και το Palazzo της οικογένειας Renier. Εξίσου όμορφη είναι και η συνοικία του Τοπανά με τα γραφικά σοκάκια τουρκικής και βενετσιάνικης αρχιτεκτονικής. Ο δημοτικός Κήπος, το Δεσποτικό, το δημοτικό ρολόι, το

Μέγαρο της Νομαρχίας και των Δικαστηρίων είναι και αυτά από τα σημαντικότερα αξιοθέατα της πόλης.

Ανηφορίζοντας προς το Ακρωτήρι στην εκκλησία του Προφήτη Ηλία βρίσκονται οι Τάφοι των Βενιζέλων, ενώ το πατρικό σπίτι του μεγάλου εθνάρχη διατηρείται μέχρι σήμερα στην περιοχή Μουρνιές.

Πολλά είναι τα μνημεία που βρίσκονται διάσπαρτα στο νομό και αντανακλούν το δράμα και την ανδρεία του Κρητικού λαού. Το φρούριο του Σελίνου στην Παλαιόχωρα (13^{ος} αι), το Φραγκοκάστελλο (14^{ος} αι), τα ερείπια του πύργου Da Molin στον Αλικιανό (13^{ος} αι), τα ενετικά κτήρια Κοκολάκη στο Ντερέ και η έπαυλη Ροτόντα στις Καλάθενες Κισάμου είναι μόνο μερικά από τα πρώιμα κατάλοιπα της Ενετικρατίας. Λίγο πριν την τουρκική κατοχή εκτιμάται ότι δημιουργήθηκαν τα καλύτερα δείγματα αμυντικής αρχιτεκτονικής. Το κάστρο των Χανίων (έργο του Sanmicheli, 1573), το κάστρο του νησιού της Σούδας και το κάστρο της Γραμβούσας (εργα του Orsini, 1570 και 1579 αντίστοιχα). Την περίοδο της Τουρκοκρατίας χτίστηκε μία σειρά από άλλα κάστρα και Κουλέδες, όπως το Φρούριο Ιτζεδίν (1872) στο Καλάμι, ο Κούλες της Απτερας (1867), οι Κουλέδες του Ασκύφου στα Σφακιά, και ο πύργος Αλιδάκη στον Εμπρόσνερο Αποκορώνου.

Οι Γερμανοί όπου ήταν και οι τελευταίοι κατακτητές του νησιού δεν ίδρυσαν μεγαλόπρεπα οικοδομήματα, το μόνο που άφησαν να θυμίζει στους ντόπιους τη φρίκη και τη ματαιότητα του πολέμου είναι το Γερμανικό Νεκροταφείο στο Μάλεμε όπου αναπαύονται 4400 Γερμανοί στρατιώτες.

2.2.4. Μουσειακοί χώροι

Σε ένα από τα πιο όμορφα μνημεία της πόλης των Χανίων, στο επιβλητικό καθολικό της Μονής των Φραγκισκανών Μοναχών (16^{ος} αι.) φιλοξενείται το Αρχαιολογικό Μουσείο των Χανίων, το οποίο συγκεντρώνει αρχαιολογικά ευρήματα από διάφορες περιοχές του Νομού Χανίων ανάμεσα στα οποία ξεχωρίζουν δείγματα πρώιμων γραφών, της γραμμικής Α και γραμμικής Β, πάνω σε πήλινες πινακίδες και θραύσματα αγγείων, καθώς και το εξαιρετικής σημασίας σφράγισμα «του ηγεμόνα». Δυναμική είναι επίσης η παρουσία των ζωγραφιστών ύστερο-μινωικών λαρνάκων, με την πυξίδα από ύστερο-μινωικό τάφο της Άπτερας με μια όμορφη παράσταση

κιθαρωδού να αξίζει ιδιαίτερης μνείας. Τέλος ιδιαίτερα εντυπωσιακή είναι και η συλλογή με τα ελληνιστικά και ρωμαϊκά χρυσά κοσμήματα προερχόμενα από τάφους της πόλης των Χανίων ή ιερά της ευρύτερης περιοχής.

Σε μια άλλη βενετσιάνικη εκκλησία, το Ναό του San Salvatore των Φραγκισκανών Μοναχών (15^{ος}-17^{ος} αι), στεγάζεται η πολύ όμορφη βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Συλλογή Χανίων. Φιλοξενεί ευρήματα από την ευρύτερη περιοχή του Νομού, αρχιτεκτονικά γλυπτά, επιγραφές, τοιχογραφίες, εικόνες, νομίσματα, κοσμήματα και κεραμικά.

Μέσα στο φρούριο Φιρκά στεγάζεται το Ναυτικό Μουσείο Χανίων, το οποίο συγκεντρώνει εκθέματα σχετικά με τη ναυτική ιστορία και τη θάλασσα, όπως ναυτικούς χάρτες, γκραβούρες, ναυτικά όργανα, μοντέλα πλοίων και πλούσια συλλογή κοχυλιών, ενώ μεγάλο μέρος του καταλαμβάνει η πλούσια συλλογή ενθυμημάτων Μάχης της Κρήτης.

Λίγο πιο πέρα, μέσα στο ίδιο φρούριο, βρίσκεται και η Λαογραφική Συλλογή της Ιστορικής Λαογραφικής και Αρχαιολογικής Εταιρείας Κρήτης, με πληθώρα αντικειμένων της αγροτικής και αστικής ζωής της Κρήτης και πλούσια κρητολογική βιβλιοθήκη.

Το Πολεμικό Μουσείο Χανίων στεγάζεται στους Ιταλικούς Στρατώνες, έργο του Ιταλού αρχιτέκτονα Macuzo (1870), δίπλα στο Δημοτικό Κήπο. Πρόκειται για το δεύτερο παράρτημα του Πολεμικού Μουσείου Αθηνών.

Το Ιστορικό Αρχείο Κρήτης ιδρύθηκε το 1932 και βρίσκεται στην οδό Ι. Σφακιανάκη 20. Η βιβλιοθήκη του περιλαμβάνει πάνω από 6500 βιβλία καθώς και πολύ σημαντικά έγγραφα και αρχεία των Κρητικών επαναστάσεων από το 1821, αρχεία της Κρητικής Πολιτείας και ιδιωτών. Πρόκειται για την πλουσιότερη αρχειακή συλλογή μετά τα Γενικά Αρχεία του Κράτους. Έχει επίσης μια μικρή συλλογή λαογραφικού και ιστορικού υλικού.

Στη λεωφόρο Σούδας στις εγκαταστάσεις του Ινστιτούτου Ελιάς & Υποτροπικών φυτών Χανίων στεγάζεται το Κέντρο ανάδειξης και προώθησης ελαιολάδου (Μουσείο Ελιάς) στα εκθέματα του οποίου παρουσιάζεται η ιστορική εξέλιξη της ελαιοκαλλιέργειας και της παραγωγής ελαιόλαδου.

Η Δημοτική Πινακοθήκη στην αρχή της οδού Χάληδων, φιλοξενεί ένα μέρος της συλλογής των έργων τέχνης που απέκτησε ο Δήμος Χανίων στη διάρκεια των

χρόνων που πέρασαν. Πέρα από χώρος μουσειακός φιλοδοξεί να γίνει παράλληλα και χώρος προστασίας και διάσωσης του πολιτισμού με την ευρύτερη δυνατή έννοια.

Το σπίτι του Βενιζέλου στη Χαλέπα, είναι το σπίτι όπου έζησε τον περισσότερο χρόνο ζωής του ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Είναι ανοιχτό στο κοινό και λειτουργεί ως μουσείο επίπλων και προσωπικών αντικειμένων του μεγάλου εθνάρχη.

2.2.5 Φυσικά κάλλη

Ο Νομός Χανίων θα μπορούσε άνετα να αποκαλείται και Νομός των Φαραγγιών καθώς δεκάδες φαράγγια σχίζουν τα ορεινά του νομού.

Αναμφισβήτητα κορυφαίο όλων είναι το φαράγγι της Σαμαριάς ή Φαράγγας με μήκος 16 χλμ. και πλάτος από 3,5 έως 150μ.. Για να το διασχίσει κάποιος χρειάζεται

γύρω στις 5 με 6 ώρες και το πέρασμα επιτρέπεται από το Μάιο μέχρι τον Οκτώβριο. Είναι εθνικός δρυμός και μέσα θα βρεί κανείς σπάνια είδη κρητικής χλωρίδας από τα κυπαρίσσια και τα πεύκα, μέχρι δίκταμο και αγριολούλουδα, ενώ αποτελεί και το φυσικό περιβάλλον του κρητικού αγριμιού (αίγαγρος). Εντυπωσιακά είναι και τα πτυχωμένα και τεκτονισμένα πετρώματα των Πλακωδών Ασβεστόλιθων που ξεχωρίζουν στις πλαγιές του.

Το φαράγγι της αγίας Ειρήνης στο Σέλινο έχει μήκος 7,5 χλμ, στα στενότερα σημεία του φτάνει τα 10 μ. ενώ το ύψος των κάθετων τοιχωμάτων του είναι 500μ. Κύριο χαρακτηριστικό του είναι η πλούσια βλάστηση.

Το φαράγγι της Ίμβρου στα Σφακιά, είναι ένα από τα πιο επιβλητικά και βαθιά φαράγγια της Κρήτης. Έχει μήκος 7χλμ, και πλάτος σε μερικά μέρη 2μ. και ύψος κάθετων τοιχωμάτων 300μ. Οι πλευρές του σε ορισμένα σημεία σε ύψος 30-40μ συγκλίνουν και αφήνουν στενό άνοιγμα 2-3μ. δίνοντας την εντύπωση ότι πρόκειται για σήραγγα.

Το Τοπολιανό φαράγγι είναι μεγαλόπρεπο και άγριο, ξεχωριστό για την καταπληκτική ηχώ του. Έχει μήκος 1500μ με κατακόρυφα τοιχώματα που φτάνουν

και τα 300μ και φιλοξενούν πολλές σπηλαιώδεις κοιλότητες ενώ το πλάτος του κυμαίνεται από 5-50μ.

Υπάρχουν και πολλά άλλα, όχι τόσο γνωστά αλλά εξίσου όμορφα και άγρια φαράγγια, όπως της Τρυπητής, του Κλάδου και του Ελυγιά, γύρω από τη Σαμαριά, της Αράδενας, του Κατρέ, των Ασφένδου, του Αγ. Νεκταρίου και του Καλλικράτη

στα Σφακιά, του Θερίσσου κοντά στα Χανιά –το μόνο που περνιέται με αυτοκίνητο-, της Ρόκκας και της Πολυρρήνιας στην Κίσσαμο, των Μποριανών στα Κεράνους και του Δικτάμου στα Κεραμειά, το μοναδικό με κατεύθυνση από τη δύση προς την ανατολή.

Εκτός από φαράγγια ο Νομός έχει και αρκετά σπήλαια, περισσότερα από 1500 χερσαία και θαλάσσια. Μερικά από τα σημαντικότερα είναι: το υποθαλάσσιος εισόδου και μερικώς ερευνημένο ως σήμερα Σπήλαιο των Ελεφάντων κοντά στην Πλάκα Αποκορώνου. Πέρα από τους εντυπωσιακούς λευκούς και κόκκινους σταλαχτίτες του έγινε παγκοσμίως γνωστό για τα ως τώρα 4 δείγματα του μοναδικού ελέφαντα (*Elephas Chanianensis*) και πολλών νάνων ελαφιών, που έζησαν πριν από δεκάδες χιλιάδες χρόνια.

Το σπήλαιο των Σφακίων, κοντά στο χωριό Ασφέντου, παρουσιάζει μεγάλο ιστορικό ενδιαφέρον καθώς κρύβει στα σπλάχνα του εγγάρακτες βραχογραφίες αρχαίων χρόνων. Το σπηλαιοβάραθρο «Τζάνη» στον Ομαλό μήκους 2.500μ. Το συγκρότημα βεράθρων στα Λευκά Όρη, με σπουδαιότερο το βεράθρο Γουργούθακας, κατακόρυφου βάθους 1.208μ., το μεγαλύτερο των Βαλκανίων με πηγές καταρράκτες και ποτάμια στο εσωτερικό του.

Το σπήλαιο της Αρκούδας ή της Παναγίας Αρκουδιώτισσας, σε μικρή απόσταση από τη μονή Γουβερνέτου στο Ακρωτήριο, με το σταλαγμίτη που μοιάζει με αρκούδα, την δεξαμενή με το «αγίασμα», προϊόν σταγονορροής, και τη μικρή εκκλησία αφιερωμένη στην Υπαπαντή. Του αγίου Ιωάννη του Ερημίτη στη Σπηλιά.

2.2.6 Εκκλησίες και Μοναστήρια

Στο νομό Χανίων σώζονται σήμερα πάνω από 300 βυζαντινές εκκλησίες μερικές από αυτές είναι οι παλαιοχριστιανικές βασιλικές εκκλησίες της Σούγιας και η βασιλική της Αλμυρίδας, ο Ναός του Αρχάγγελου Μιχαήλ στην Επισκοπή Κισσάμου με την εντυπωσιακή αρχιτεκτονική και τα περισσότερα από 5 στρώματα αιογράφησης, ο Ναός του Αγ. Νικολάου στα Κυριακοσέλια Αποκορώνου, της

Μοναστήρας ή Παναγίας Ζερβιώτισσας στο Στύλο, ο Ναός του Αγ. Γεωργίου στον Αλικιανό αγιογραφημένος από το χέρι του Π. Προβατά και δεκάδες ακόμα εκκλησίες και ξωκλήσια.

Τα μοναστήρια υπάρχουν στην Κρήτη πριν από το 824. Τα σημαντικότερα βρίσκονται στο Ακρωτήρι, η Μονή Αγίας Τριάδας, η Μονή Γδερνέτου ή Γουβενέτου αφιερωμένη στην Κυρία των Αγγέλων, και το «Καθολικό» της Μονής του Αγ. Ιωάννη του Ερημίτη χτισμένο μέσα σε ένα φαράγγι. Εξίσου σημαντικές είναι επίσης και η γυναικεία Μονή Τιμίου Προδρόμου στις Κορακίες, η Μονή Παναγίας της Οδηγήτριας στο Κολυμπάρι, η Μονή Ιωάννου Θεολόγου στο Στύλο, η οχυρωμένη πάνω σε βράχο Μονή Παναγίας Χρυσοσκαλίτισσας, το γυναικείο Μοναστήρι της Χρυσοπηγής στις Μουρνιές και πολλές άλλες.

2.2.7 Εκδηλώσεις

Στην περιοχή των Χανίων διοργανώνονται εκδηλώσεις καθ' ολη τη διάρκεια του χρόνου, σεμνές θρησκευτικές γιορτές, παραδοσιακά πανηγύρια προς τιμή των πολιούχων και προστατών αγίων αλλά και μεγαλόπρεποι εορτασμοί των εθνικών επετείων. Ιδιαίτερα εορτάζεται η επέτειος Μάχης της Κρήτης το Μάιο με τη συμμετοχή βετεράνων πολεμιστών από τη Μ. Βρετανία, την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία.

Η παραγωγή της τσικουδιάς ή ρακής, ο τρύγος και το πατητήρι, το ελαιομάζωμα, η συγκομιδή του πορτοκαλιού, αποτελούν όλα ευκαιρία για γιορτή σε πολλά χωριά. Ιδιαίτερα μάλιστα γιορτάζεται η συγκομιδή κάστανου στο Έλος Κισσάμου και στον Πρασέ Κυδωνίας τον Οκτώβριο και η συγκομιδή του κερασιού στα Καράνου Κυδωνίας τον Ιούνιο.

Εξαιρετικού επιπέδου είναι οι επίσημες πολιτιστικές εκδηλώσεις όπως το Πολιτιστικό Καλοκαίρι του Δήμου Χανίων που περιλαμβάνει θεατρικές παραστάσεις, μουσικά δρώμενα, εικαστικές εκθέσεις και συναυλίες με ανάλογες δραστηριότητες σε κάθε δήμο του Νομού.

Ξεχωριστό ενδιαφέρον συγκεντρώνουν οι εκδηλώσεις για τη Ναυτική εβδομάδα με επίκεντρο τη Σούδα τον Ιούλιο, ο Αγροτικός Αύγουστος στα Νεώρια Χανίων και οι εκδηλώσεις στο φρούριο Ιτζεδίν για την πανσέληνο του Αυγούστου.

Τους θερινούς μήνες, κατά τη διάρκεια της μέρας ατελείωτη διασκέδαση προσφέρεται στις ακρογιαλιές του νομού κυρίως στα παράλια των Χανίων, από τα

Χανιά, την Αγ. Μαρίνα, τον Πλατανιά, το Γεράνι, το Μάλεμε, τον Ταυρωνίτη, την Κίσσαμο, την Παλαιόχωρα, όπως και στα παράλια της Γεωργιούπολης και του Καβρού με τις δεκάδες καντίνες τα παραθαλάσσια μπαράκια, τις θαλασσινές δραστηριότητες και τα αθλήματα. Κέντρα ιππασίας λειτουργούν στο Ντερέ, το Ακρωτήρι και τη Γεωργιούπολη.

2.3 Ο ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

Ο Νομός Ρεθύμνου με έκταση 1.496τμ και πληθυσμό που φτάνει τους 63.000 κατοίκους συνορεύει ανατολικά με τα Χανιά και δυτικά με το Ηράκλειο, στη βόρεια πλευρά βρέχεται από το Κρητικό Πέλαγος και στη νότια από το Λυβικό Πέλαγος. Συνδυάζει ένα αντιφατικό τοπίο όπου τις τραχείς βουνοπλαγιές διαδέχονται εύφορες κοιλάδες, και τις βραχώδεις ακτές διαδέχονται αμμώδεις παραλίες. Παρόλα αυτά τα βουνά είναι εκείνα που καθορίζουν τη μορφολογία του τοπίου καθώς θεωρείται ο πιο ορεινός νομός του νησιού. Κυρίαρχο όλων είναι το όρος Ψηλορείτης εκεί όπως λέει ο μύθος βρίσκεται η ιερή σπηλιά του Δία, το Ιδαίον Άντρον.

2.3.1 Οδικό δίκτυο και μετακινήσεις

Υπεραστικά Λεωφορεία του ΚΤΕΛ συνδέουν το Ρέθυμνο με όλους τους νομούς της Κρήτης, καθώς και με τις περιοχές του νομού. Εκτελούνται τακτικότερα δρομολόγια από και προς το λιμάνι του Πειραιά με πλοία της NEL LINES ενώ η αεροπορική σύνδεση από και προς Ρέθυμνο γίνεται μέσω Ηρακλείου ή μέσω Χανίων. Ενώ στη νότια πλευρά τους καλοκαιρινούς μήνες εκτελούνται δρομολόγια με καΐκια από την Αγία Γαλήνη προς Μάταλα.

2.3.2 Ιστορικά στοιχεία

Η περιοχή του Ρεθύμνου κατοικούνταν πάντα. Νεολιθικά χωριά. Μινωικοί οικισμοί και ναοί Κλασσικές και Ρωμαϊκές πόλεις συνθέτουν μια συνεχή εικόνα των προϊστορικών και αρχαίων χρόνων. Το παλάτι στο Μοναστηράκι, στην περιοχή του Αμαρίου, το Μινωικό Κοιμητήριο των Αρμένων, τα χωριά Ελευθέρινα, Σιβήριτος, Λάππα, Αξός και Εσταυρωμένος είναι μερικές μόνο από τις περιοχές όπου οι εξκαφές έφεραν στο φως αρχαιολογικά μνημεία. Κατά τη βυζαντινή περίοδο η επαρχία του

Ρεθύμνου εξωραΐστηκε με μοναστήρια και εξαίσιες σταυροειδείς εκκλησίες με τρούλους διακοσμημένες με τοιχογραφίες. Επιγραφές και νομίσματα με ναυτικά σύμβολα, συγγραφείς αλλά και αρχαιολογικά ευρήματα αποδεικνύουν την ύπαρξη μια πόλης ονόματι «Ρύθυμνα». Η ακριβής τοποθεσία της την περίοδο εκείνη είναι ακόμα άγνωστη παρόλο που θεωρείται ότι ήταν χτισμένη στο λόφο του Παλαίικαστρου, στο μέρος όπου βρίσκεται τώρα η Βενετσιάνικη Φορτέτσα. Η αποικία εξελίχθηκε σταδιακά στο μικρό ακρωτήριο αλλά παρέμεινε ασήμαντη μέχρι την άφιξη των Ενετών οι οποίοι οχύρωσαν την πόλη.

2.3.3 Αξιοθέατα

Αρκετά είναι και τα αξιοθέατα στην περιοχή του Ρεθύμνου. Στην περιοχή του Παλαίικαστρου χτίστηκε ένα τοίχος από τον αρχιτέκτονα Michele Sanmicheli το οποίο καταστράφηκε ολοσχερώς το 1571 όταν η πόλη δέχτηκε επίθεση από τον πειρατή Barbarossa. Το 1573 οι εργασίες για την κατασκευή της Φορτεζας του Ρεθυμνου ξεκίνησαν, εκείνη την περίοδο χτίστηκαν

πολλά πολυτελή κτίσματα και ιδιωτικές επαύλεις με καταπληκτικά θυρώματα σχεδιασμένα σε ποικίλους ρυθμούς που τα συναντούμε διάσπαρτα σε όλη την παλιά πόλη. Ακόμη δημιουργήθηκαν διάφορα άλλα αρχιτεκτονήματα όπως η κρήνη Ριμόντι την οποία συνθέτουν τέσσερις κίονες με κορινθιακά κιονόκρανα ανάμεσα στους οποίους προβάλλουν τρεις λεοντοκεφαλές από τις οποίες τρέχει ακόμα και σήμερα νερό. Στη διασταύρωση των οδών Αρκαδίου και Παλαιολόγου, σώζεται η βενετσιάνικη Λότζια ο τόπος συνάθροισης των Βενετών όπου σήμερα διατίθενται προς πώληση αρχαιολογικά αντίγραφα από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Στο εσωτερικό της Φορτέτσας έχει συντηρηθεί μέρος της κατοικίας του Ρέκτορα, η κατοικία των συμβούλων, το επισκοπικό μέγαρο καθώς και το τέμενος του Σουλτάν Ιμπραήμ.

Άξια αναφοράς είναι και η εκκλησία του Αγίου Αντωνίου, στην οδό Μελησσινών, που ανήκει στο καθολικό δόγμα αλλά και η εκκλησία της Κυρίας των Αγγέλων χτισμένη από τους βενετούς και αφιερωμένη στην Αγία Μαρία Μαγδαληνή

του Ταγματος των Δομινικανών. Πιο πέρα από την πλατεία Πετυχάκη βρίσκεται το Τζαμί Νερατζέ που ήταν παλιότερα εκκλησία της Santa Maria και μοναστήρι των Αυγουστιανών μοναχών.

Από τον κεντρικό δρόμο της παλιάς πόλης καταλήγουμε στη μεγάλη πόρτα (Porta Guora) η οποία χωρίζει την παλιά από τη σύγχρονη πόλη. Η πύλη αυτή οικοδομήθηκε στα χρόνια του Ρέκτορα Guoro και στην αρχική της μορφή έφερε αετωματική επίστεψη που κοσμούσε ανάγλυφο με το λιοντάρι του Αγίου Μάρκου.

Στο Τεμενος Μασταμπά κοντά στο δημαρχείο στεγάζεται το Παλαιοντολογικό Μουσείο ενώ στη διασταύρωση των οδών Αρκαδίου και Ουγκό συναντάμε αναστημένο το Τζαμί του Καρά Μουσα Πασά στην αυλή του οποίου ο επισκέπτης θα δει ταφικές πλάκες από το οθωμανικό νεκροταφείο της πόλης.

Απομεινάρια των βενετσιάνικων οικισμών μπορεί να δει κάποιος στα χωριά , Μαρουλάς, Χρομοναστήρι, Μούντρος, Μονοπαρι και Αμνατος. Παραδοσιακά χωριά όπως το Σπήλι και τα Ανώγεια φέρνουν τον επισκέπτη πιο κοντά στις παραδόσεις και τα έθιμα της περιοχής τα οποία έχουν μείνει ίδια παρά το πέρασμα των αιώνων.

2.3.4 Μουσειακοί Χώροι

Η δημοτική Πινακοθήκη «Λ. Κανάκις» ιδρύθηκε το 1992. Στη Μόνιμη Συλλογή της διαθέτει έργα του Λευτέρη Κανάκι και έργα σύγχρονων Ελλήνων καλλιτεχνών καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα της σύγχρονης ελληνικής εικαστικής πραγματικότητας από το 1950 έως σήμερα.

Ο νέος υπερσύγχρονος ανακαινισμένος χώρος της πινακοθήκης σηματοδοτεί και την έναρξη της λειτουργίας του Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης Κρήτης.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνης φιλοξενεί σημαντικές συλλογές με ευρήματα από τα Υστερονεολιθικά μέχρι τα Ρωμαϊκά χρόνια. Πιο συγκεκριμένα εκτίθενται ευρήματα από τα σπήλαια του Μελιδονίου, από την ακρόπολη των Αρμένων καθώς και από τους αρχαιολογικούς χώρους Μοναστηρακίου, Αποδούλου και Βρύσινα, Σταυρωμένου Παγκαλοχωρίου, Συβιρίτου, Ελευθέρινα και Αργυρούπολης.

Το Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο στεγάζεται σε βενετσιάνικη διατηρητέα αστική κατοικία του 17^{ου} αιώνα. Το διώροφο κτήριο με την εσωτερική αυλή εντυπωσιάζει κυρίως με τις αρχιτεκτονικές λεπτομέρειες του. Οι συλλογές του Μουσείου προέρχονται από δωρεές και αγορές και περιλαμβάνουν υφαντά και

εργαλεία υφαντικής τέχνης, κεντήματα, δαντέλες, κεραμικά, καλάθια, είδη μεταλλοτεχνίας, νομίσματα, ενδυμασίες ιστορικά κειμήλια και άλλα.

Το Παλαιοντολογικό Μουσείο Ρεθύμνου στεγάζεται στο αναστηλωμένο τέμενος Μασταμπά και είναι τμήμα του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, πραγματοποιούνται σύντομες στάσεις στη διαδρομή που ακολούθησε η Κρήτη τα τελευταία 300 εκατομμύρια χρόνια. Πολύ σημαντικό είναι το υλικό των Πλειστοκαινικών ενδημικών ελεφάντων και ελαφιών της Κρήτης, όλα ευρήματα από την περιοχή του Ρεθύμνου. Παρουσιάζονται επίσης ανάμεσα στα άλλα απολιθώματα προερχόμενα από Παλαιοζωικές, Μεσοζωικές και Καινοζωικές θαλάσσιες αποθέσεις της Κρήτης.

2.3.5 Φυσικά κάλλη

Η περιοχή του Ρεθύμνου διαθέτει ένα εξαιρετικής ομορφιάς φυσικό τοπίο. Υπάρχουν περίπου 850 σπηλιές από τις οποίες οι πιο σημαντικές είναι το Ιδαίον Άντρον το σπήλαιο όπου σύμφωνα με τη μυθολογία ανατράφηκε ο Δίας, αποτέλεσε σπουδαίο λατρευτικό κέντρο τόσο στα μινωικά όσο και στα ρωμαϊκά χρόνια. Οι ανασκαφικές εργασίες που διενεργούνται στο εσωτερικό έχουν φέρει στο φως πλούσια και σημαντικά ευρήματα ανάμεσα στα οποία κεραμική, χρυσά κοσμήματα, μετάλλινα αντικείμενα και φυσικά οι γνωστές χάλκινες ασπίδες. Επειδή η έρευνα είναι σε εξέλιξη το σπήλαιο δεν είναι επισκέψιμο. Επισκέψιμα όμως είναι τα σπηλαια Μελιδονίου, Σφεντονίου και Γερανίου. Ανάμεσα στις βουνοπλαγιές υπάρχουν και αρκετά φαράγγια όπως το Κρουταλιώτικο, του Κοτσιφού, της Πατσός, του Πρασσέ και του Αρκαδίου.

Οι πηγές της Αργυρούπολης είναι από τα μέρη που αξίζει να επισκεφτεί κάποιος λόγω της ομορφιάς αλλά και της βλάστησης που τις περιβάλλει. Στην περιοχή υπάρχει ακόμα και η λίμνη της Πρέβελης που και εκείνη μέχρι πρόσφατα περιβαλλόταν από το

φοινικόδασος ένα μεγάλο μέρος του οποίου καταστράφηκε πρόσφατα από πυρκαγιά που εκδηλώθηκε στην περιοχή.

2.3.6 Εκκλησίες και μοναστήρια

Στο νομό Ρεθύμνου υπάρχουν αρκετές εκκλησίες και μοναστήρια, εκείνα με το μεγαλύτερο ενδιαφέρον και τη μεγαλύτερη ιστορική σημασία είναι το Μοναστήρι του Αρκαδίου και η Μονή Πρέβελης.

Το ιστορικό μοναστήρι του Αρκαδίου χτίστηκε μάλλον το 14ο αιώνα και απέχει 23 χλμ. από την πόλη του Ρεθύμνου. Θεμελιωτής της θεωρείται ο βυζαντινός αυτοκράτορας Ηράκλειτος ενώ, πάντα σύμφωνα με την παράδοση, την ανέγερσή της ολοκλήρωσε ο αυτοκράτορας Αρκάδιος. Σύμφωνα με κάποια επιστημονικά ευρήματα όμως, φαίνεται ότι η μονή οφείλει τόσο το όνομα όσο και την ανοικοδόμησή της στο μοναχό Αρκάδιο. Την περίοδο της ενετοκρατίας ζούσαν εδώ γύρω στους 300 μοναχούς ενώ το 18ο αιώνα άκμασε το εργαστήριο κεντήματος αμφίων και η αντιγραφή ελληνικών χειρογράφων.

Το καθολικό της χτίστηκε το 1587 σε ερείπια προγενέστερου ναού του 14ου αιώνα. Πρόκειται για δίκλιτο ναό αφιερωμένο στη Μεταμόρφωση Σωτήρος και στους Αγίους Κωνσταντίνο και Ελένη. Η Μονή έχει φρουριακό περίβολο με τρεις εισόδους και τα κελιά της έχουν στοές που βλέπουν στην αυλή. Στις εγκαταστάσεις της περιλαμβάνονται τράπεζα, μαγειρείο, φούρνος, κελάρια, αποθήκες και

πυριτιδαποθήκες, στάβλοι, καθώς και ένας διώροφος ξενώνας. Εδώ λειτουργεί και μουσείο αφιερωμένο στην ιστορία της μονής όπου μπορείτε να δείτε το ιερό λάβαρο της επανάστασης καθώς και σημαντικά εκκλησιαστικά αντικείμενα. Το οστεοφυλάκιο φιλοξενείται σε κτίσμα το οποίο μέχρι τα 1910 λειτουργούσε ως ανεμόμυλος. Η μονή έχει υπέροχη θέα τόσο προς τη θάλασσα όσο και προς τη γειτονική χαράδρα.

Η μονή είναι γνωστή για τη συμβολή της στον αγώνα κατά των Τούρκων. Το 1866 Τούρκοι την πολιορκήσαν και, καθώς δεν έρχονταν ενισχύσεις, όσοι βρίσκονταν εκτός των τειχών κλείστηκαν στην πυριτιδαποθήκη. Πολεμώντας γενναία, προκάλεσαν σημαντικές απώλειες στον εχθρό αλλά όταν είδαν ότι η μάχη θα χανόταν, περίμεναν τον εχθρό να πλησιάσει και, τελικά, ανατινάχθηκαν όταν ο Κωστής Γιαμπουδάκης από το χωριό Άδελε πάτησε τη σκανδάλη. Πάνω από 800

Έλληνες σκοτώθηκαν και πάνω από 100 αιχμαλωτίστηκαν ενώ οι απώλειες για τον εχθρό ήταν κατά πολύ μεγαλύτερες. Η μονή ανοικοδομήθηκε ξανά λίγα χρόνια αργότερα και έκτοτε αποτελεί σύμβολο της εθνικής ανεξαρτησίας.

Η Μονή Πρέβελης είναι ακόμα ένα μοναστήρι που αξίζει να επισκεφθεί ο επισκέπτης του Ρεθύμνου. Η παλαιότερη χρονολογία που σχετίζεται με το μοναστήρι είναι του έτους 1594, και είναι χαραγμένη σε μια καμπάνα του μοναστηριού. Η πρώτη ονομασία της Μονής (πρίν το 1700), σύμφωνα με την παλαιά ορειχάλκινη σφραγίδα της είναι: " του Μεγάλου Ποταμού κατά την νήσον Κρήτην". Για τη σημερινή ονομασία υπάρχουν πολλές ευσεβείς επιτόπιες παραδόσεις. Το πιο πιθανό είναι ότι κάποιος ιερομόναχος με το επώνυμο Πρέβελης, της μεγάλης Ρεθεμνιώτικης οικογένειας των Πρεβέληδων, υπήρξε ο ανακαινιστής του μοναστηριού στον οποίο οφείλεται και η ονομασία.

Κατά τη μετέπειτα περίοδο της Κρητικής Ιστορίας, την περίοδο των μεγάλων επαναστάσεων, το Πρέβελι βρέθηκε στο κέντρο των απελευθερωτικών αγώνων, βοήθησε με ποικίλους τρόπους την υπόθεση της Κρητικής Ελευθερίας και γνώρισε επανειλημμένες καταστροφές από τους Τούρκους. Ευθύς μετά τη κατάληψη της Κρήτης από τους Γερμανούς, στο Μοναστήρι άρχισαν να συγκεντρώνονται στρατιώτες που είχαν αποκλειστεί, Έλληνες, Αυστραλοί, για να διασωθούν τελικά με υποβρύχια στη Μέση Ανατολή από τη περιοχή της Λίμνης και με ενέργειες του ηγουμένου Αγαθαγγέλου.

Πολλά ακόμα μοναστήρια και εκκλησίες κοσμούν την περιοχή, δυστυχώς όμως δεν είναι εφικτό να αναφερθούμε σε όλα αναλυτικά για το λόγο παρατίθενται ονομαστικά στην ενότητα αυτή. Το μοναστήρι Αττάλης- Μπαλί, το μοναστήρι Αρσανίου, της Αγίας Ειρήνης, του Βοσάκου, του Διοσκούριου, της Καλοίδενας, του Προφήτη Ηλία στα Ρούστικα, του Χαλέβη και της Αντιφονίτριας στα Μυριοκέφαλα. Ο αριθμός των εκκλησιών ξεπερνά της 90 και είναι όλες σπάνιας ομορφιάς.

2.3.7 Εορτές και εκδηλώσεις

Εκτός από τις όμορφες παραλίες και από τις εκδρομές στο αντιφατικό τοπίο, το καλό φαγητό και την ρακί, η πόλη του Ρεθύμνου προσφέρει διασκέδασεις καθ' ολη τη διάρκεια του χρόνου. Η πιο σημαντική εκδήλωση είναι το Αναγεννησιακό Φεστιβάλ, το οποίο διοργανώνεται κάθε καλοκαίρι από το 1987 με σκοπό να

αναβιώσει η Κρητική και Ευρωπαϊκή Αναγέννηση. Οι περισσότερες εκδηλώσεις γίνονται στο θέατρο «Ερωφίλη» που βρίσκεται στο λόφο της Φορτέζας

Το χειμώνα η πόλη του Ρεθύμνου ζει στο ρυθμό του καρναβαλιού. Εδώ διοργανώνεται το μεγαλύτερο καρναβάλι στο νησί της Κρήτης. Εκτός από τη μεγάλη παρέλαση την Κυριακή της αποκριάς και το κάψιμο του Βασιλιά Καρνάβαλου γίνονται και πολλές άλλες εκδηλώσεις που συμπληρώνουν αυτή τη μεγάλη γιορτή.

Και εδώ γιορτάζονται η διάφορες αγροτικές εργασίες που γίνονται κατά τη διάρκεια του χρόνου, όπως ο τρύγος, το πατητήρι η ελαιοσυλλογή, η κουρά των προβάτων αλλά και η απόσταξη της τσικουδιάς ή ρακής. Το Δεκαπενταύγουστο γίνεται αναπαράσταση του Κρητικού γάμου στα Ανώγεια ενώ στις 8 Νοεμβρίου γιορτάζεται στη Μονή Αρκαδίου η επέτειος του ολοκαυτώματος.

2.4 ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Ο νομός Ηρακλείου εκτείνεται ανάμεσα στον Ψηλορείτη και τα Λασιθιώτικα βουνά, καταλαμβάνει έκταση 2.634 τετραγωνικά χιλιόμετρα και ο πληθυσμός του φτάνει τους 250.000 κατοίκους. Τόσο τα παράλια όσο και τα ορεινά του νομού κατοικούνται από τα προϊστορικά χρόνια μέχρι σήμερα. Έτσι η περιοχή είναι η πιο πλούσια σε αξιοθέατα σε όλη την Κρήτη, με τα εντυπωσιακά ανάκτορα από τη Μινωική εποχή, την Κνωσό, τη Φαιστό, τα Μάλια καθώς και την καθεαυτή πόλη του Ηρακλείου που προσφέρει ένα εντυπωσιακό συνδυασμό μεσαιωνικών και νεότερων κτισμάτων, ιστορικών τοποθεσιών και παραδοσιακών οικισμών.

2.4.1 Οδικό δίκτυο και μετακινήσεις

Ο νομός Ηρακλείου συνδέεται ακτοπλοϊκά με το λιμάνι του Πειραιά με πλοία των εταιρειών Minoan Lines και Anek Lines αλλά και με κάποια από τα νησιά των Κυκλάδων (Τήνο, Μύκονο, Πάρο, Νάξο, Σαντορίνη κ.α.) κυρίως τους καλοκαιρινούς με μήνες ενώ φέριμποτ από την Ιταλία συνδέουν το Ηράκλειο με τη Λεμεσό. Το διεθνές αεροδρόμιο «Νίκος Καζαντζάκης» καλύπτει πλήρως τις μεγάλες απαιτήσεις συγκοινωνίας. Εκτελούνται πτήσεις για Θεσσαλονίκη, Ρόδο, Κύπρο, Μύκονο, Σαντορίνη και Πάρο με τις εταιρείες Sky Express, Olympic Air και Aegean Airlines ενώ φιλοξενούνται και πτήσεις charter από και προς το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γερμανία, την Ιταλία, τη Ρωσία και τη Ρουμανία. Στο εσωτερικό του νομού αστικό

και υπεραστικό ΚΤΕΛ συνδέουν την πόλη με τα χωριά τις παραλίες και τις αρχαιότητες.

2.4.2 Ιστορικά στοιχεία

Το Ηράκλειο είναι πρωτεύουσα της Κρήτης από το 1972, είναι το οικονομικό κέντρο του νησιού, με έντονη εμπορική και βιομηχανική δραστηριότητα. Η πόλη αποτελείται από δύο μέρη, τη νέα πόλη με τα σύγχρονα καταστήματα, τις πολυσύχναστες πλατείες και την παλιά με τις Βενετσιάνικες Κρήνες, τη Λότζια, την αγορά, τα γραφικά δρομάκια, το άλλοτε και το τώρα.

Κατά τη Μινωική εποχή, στη θέση της σημερινής πόλης, υπήρχε ένα μικρό λιμάνι, το οποίο ανήκε στην Κνωσό. Οι Έλληνες στην κάθοδο τους φτάνοντας εδώ το ονόμασαν Ηράκλεια. Μ' αυτό το όνομα ήταν γνωστή η πόλη στην Αρχαία Ελλάδα και τη Ρωμαϊκή εποχή, μια πόλη ωστόσο που η ιστορική σημασία της τα χρόνια εκείνα, ήταν ασήμαντη. Κατά τη μεσαιωνική περίοδο η περιοχή ήταν γνωστή με το όνομα «Χάνδαξ» ενώ οι Ενετοί αποκαλούσαν για πολλά χρόνια την περιοχή «Κάνδια».

Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης η πόλη γνώρισε μεγάλη πρόοδο αφού κατέφυγαν εδώ πολλοί καλλιτέχνες και άνθρωποι του πνεύματος. Όταν οι Τούρκοι κατέλαβαν την πόλη άφησαν τη δική τους σφραγίδα ενώ η πόλη ήταν γνωστή με το όνομα «Μεγάλο Κάστρο» ή απλά «Κάστρο». Μετά την Τουρκοκρατία η πόλη ξαναπήρε την παλιά της ονομασία, Ηράκλειο από την αρχαία Ηράκλεια.

2.4.3 Αξιοθέατα

Στην πολυτάραχη ιστορική του πορεία το Ηράκλειο καταστράφηκε πολλές φορές. Η ανοικοδόμηση του μετά το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου έγινε πρόχειρα και χωρίς

πρόγραμμα. Όμως τα αξιοθέατα που διαθέτει είναι αρκετά για να αποζημιώσουν και τον πιο απαιτητικό επισκέπτη.

Τα τείχη που περικλείουν την παλιά πόλη του Ηρακλείου χτίστηκαν μετά το 1453 και χρειάστηκαν πάνω από 100 χρόνια για να ολοκληρωθούν. Οι 4 μεγάλες πύλες κατασκευάστηκαν ανάμεσα στο 1565 και 1587. Αυτές είναι : η Παλιά Πόρτα που οδηγούσε στο μάλιο (η οποία κατεδαφίστηκε το 1898), η Πόρτα του Λαζαρέτου, η Καινούργια Πόρτα και η Πόρτα των Χανίων που λέγεται και Πόρτα του Παντοκράτορα. Στην περιοχή όπου βρίσκεται τώρα η πλατεία Ελευθερίας παλαιότερα υπήρχε η μονή του Αγίου Φραγκίσκου. Στην οδό Δικαιοσύνης εκεί όπου στεγάζονται οι υπηρεσίες της Νομαρχίας και η Τουριστική αστυνομία βρισκόταν οι βενετσιάνικοι στρατώνες οι οποίοι ξαναχτίστηκαν κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Στην οδό 1866 βρίσκεται η λαχαναγορά και τα κρεοπωλεία της πόλης.

Η πλατεία Ελευθερίου Βενιζέλου στα χρόνια της Ενετοκρατίας αποτελούσε το κέντρο της πόλης. Εδώ υπάρχει και η Κρήνη Μοροζίνη γνωστή και ως «Λιοντάρια». Φτιάχτηκε το 1628 από τον αρμοστή Φραγκίσκο Μοροζίνη, στον κρουνό αυτό κατέληγε ο αγωγός του υδραγωγείου της πόλης που έφερνε πόσιμο νερό από το όρος Γιούχτα. Τα τέσσερα λιοντάρια χρονολογούνται από το δέκατο τέταρτο αιώνα ενώ οι ανάγλυφες παραστάσεις της Κρήνης έχουν θέματα που είναι παρμένα από την Ελληνική Μυθολογία. Κοντά στην πλατεία βρίσκεται και το κτήριο της Λότζιας που χρησίμευε ως λέσχη Ενετών ευγενών και στεγάζει σήμερα το Δημαρχείο Ηρακλείου. Πίσω από τη Λότζια βρίσκεται η βυζαντινή εκκλησία του Αγίου Τίτου η οποία στα χρόνια της Τουρκοκρατίας είχε μετατραπεί σε τζαμί. Μέσα στην εκκλησία φυλάσσονται τα λείψανα του Αγίου Τίτου που είναι και ο προστάτης Άγιος του νησιού.

Το πιο εντυπωσιακό δείγμα ενετικής τεχνοτροπίας είναι το φρούριο Κούλε. Το όνομα αυτού όμως είναι τουρκικό. Πρωτοχτίστηκε από τους Ενετούς το 13^ο αιώνα, το 1303 όμως καταστράφηκε από σεισμό. Το κάστρο που βλέπουμε σήμερα φτιάχτηκε το 1523-1540. Απομεινάρια από κάποιο τούρκικο μιναρέ θυμίζουν την τουρκική περίοδο. Στην άλλη πλευρά της πόλης βρίσκεται η πλατεία Κορνάρου. Εδώ βρίσκεται η Κρήνη του Μπέμπου. Φτιάχτηκε από τον Ζ. Μπέμπο το 1588 και για την κατασκευή της χρησιμοποιήθηκαν θραύσματα από ρωμαϊκή σαρκοφάγο και ακέφαλο ρωμαϊκό άγαλμα. Το πλαϊνό κιόσκι ήταν παλιά ένα τούρκικο απτέσι, ανακαινίστηκε το 1982 και τώρα είναι καφενείο. Λίγο πιο πέρα από την πλατεία ορθώνεται ο καθεδρικός ναός του Αγίου Μηνά, η μεγαλύτερη εκκλησία της Κρήτης. Μέσα στην

εκκλησία βρίσκονται έξι εικόνες του μεγάλου Κρητικού αγιογράφου, ο οποίος έζησε το 16^ο αιώνα και υπήρξε δάσκαλος του Δομίνικου Θεοτοκόπουλου.

Πάνω στα τείχη μπορούμε να φτάσουμε μονάχα από τη σκάλα που οδηγεί στην έπαλξη Μαρτινέγκο. Εδώ βρίσκεται ο τάφος του Νίκου Καζαντζάκη με χαραγμένα πάνω στη λευκή πλάκα τα λόγια του μεγάλου συγγραφέα «Δεν ελπίζω τίποτα, δε φοβάμαι τίποτα, είμαι λέφτερος».

Έξω από την πόλη το παραδοσιακό χωριό Αρόλιθος είναι ακόμη ένα από τα μέρη που αξίζει να επισκεφθεί κάποιος.

Στην περιοχή της Μεσσαράς βρίσκεται η Γόρτυνα η οποία είναι από τις αρχαιότερες πόλεις του νησιού.

Στην άλλη πλευρά του νομού βρίσκεται το χωριό Φόδελε γενέτειρα του Δομίνικου Θεοτοκόπουλου.

Θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθούν οι πιο τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές του νομού όπως η Αγία Πελαγία, η Αμνισός, η Αμμουδάρα, και τα Μάλια που γνώρισαν μεγάλη ακμή από την Πρωτομινωική έως την Υστερομινωική περίοδο όπως φαίνεται από τα ευρήματα. Εδώ βρέθηκε και το περίφημο χρυσό κόσμημα με τις δύο μέλισσες που βρίσκεται στο μουσείο Ηρακλείου.

Τέλος μια εξίσου τουριστικά ανεπτυγμένη περιοχή που σήμερα έχει εξελιχθεί σε ένα άριστα οργανωμένο τουριστικό θέρετρο με κατάλληλες εγκαταστάσεις και έντονη νυχτερινή ζωή είναι και ο Λιμένας Χερσονήσου που βρίσκεται στη δυτική άκρη του Κόλπου των Μαλίων. Το χωριό μένει παραδοσιακά γραφικό και αμέτοχο σε ότι συμβαίνει στην παραλία. Δυτικά του χωριού υπήρχε στην αρχαιότητα ομώνυμη πόλη, επίγειο της αρχαίας Λύττου. Εδώ υπάρχουν τα ερείπια μια ακρόπολης, ενός αμφιθέατρου και θεάτρου ενός παλιού λιμανιού, και μιας βρύσης με ψηφιδωτές παραστάσεις ψαράδων. Ξεχωριστές ενότητες είναι αφιερωμένες στα μινωικά ανάκτορα της Κνωσσού και της Φαιστού.

α. Κνωσός

Το μινωϊκό ανάκτορο είναι ο κύριος επισκέψιμος χώρος της **Κνωσσού**, σημαντικής πόλης κατά την αρχαιότητα, με συνεχή ζωή από τα [νεολιθικά χρόνια](#) έως τον [5ο αι. μ.Χ.](#)

Είναι χτισμένο στο λόφο της Κεφάλας, με εύκολη πρόσβαση στη θάλασσα αλλά και στο εσωτερικό της [Κρήτης](#). Κατά την παράδοση, υπήρξε η έδρα του σοφού βασιλιά [Μίνωα](#). Συναρπαστικοί μύθοι, του [Λαβύρινθου](#) με το [Μινώταυρο](#) και του [Ααίδαλου με τον Ίκαρο](#), συνδέονται με το ανάκτορο της Κνωσού. Στο ανάκτορο της Κνωσού έχουν γίνει ευρείας έκτασης αναστηλώσεις από τον αρχαιολόγο Sir Arthur Evans. Ήταν πολυόροφο και κάλυπτε έκταση 20.000 τ.μ. Ξεχωρίζει η Αίθουσα του Θρόνου, με τη δεξαμενή καθαρμών και τον αλαβάστρινο θρόνο που πλαισιώνεται από θρανία και η Νότια Είσοδος με την τοιχογραφία του πρίγκηπα με τα Κρίνα ενώ τα πολυάριθμα, εξαιρετικής τέχνης, ευρήματα από το ανάκτορο, αγγεία, σκεύη, ειδώλια, το αρχείο πινακίδων της [Γραμμικής Β](#) γραφής, καθώς και τα πρωτότυπα των τοιχογραφιών, φυλάσσονται στο [Μουσείο Ηρακλείου](#).

β. Φαιστός

Η Φαιστός είναι ο δεύτερος, μετά την Κνωσό, σπουδαιότερος αρχαιολογικός χώρος. Βρίσκεται 62 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά του Ηρακλείου και είναι κτισμένη σε τοποθεσία με υψόμετρο 100 μέτρα από την θάλασσα. Τριγύρω της υπάρχουν επιβλητικά βουνά με πιο γνωστό τον Ψηλορείτη. Σύμφωνα με την μυθολογία στην Φαιστό βασίλευσε η δυναστεία του Ραδάμανθυ, γιου του Δία και αδελφού του Μίνωα. Οι κτήσεις της Φαιστού εκτεινόταν από το ακρωτήριο Λίθινο ως το ακρωτήριο Μέλλισσα και περιελάμβανε επίσης τα νησιά Παξιμάδια, ενώ διέθετε δύο ισχυρά λιμάνια τα Μάταλα και την Κομμό. Ήταν πολύ πλούσια και δυνατή πόλη και διέθετε δικά της νομίσματα. Το πρώτο ανάκτορο οικοδομήθηκε στα 1900 π.Χ και είχε έκταση (μαζί με τα γύρω κτίσματα) 18.000 τετραγωνικά μέτρα. Όπως η Κνωσός έτσι και η Φαιστός το 1700 π.Χ, μετά τον καταστροφικό σεισμό, καταστράφηκε ολοσχερώς. Στην συνέχεια στην θέση του κτίστηκε νέο και πιο επιβλητικό ανάκτορο στο οποί ανήκουν τα περισσότερα ερείπια. Σύμφωνα όμως με τα στοιχεία που έφεραν οι ανασκαφές και το δεύτερο ανάκτορο καταστράφηκε από σεισμό.

2.4.4 Μουσειακοί χώροι

Από όλα τα Μουσεία του Ηρακλείου, το Αρχαιολογικό είναι εκείνο που τραβάει τους περισσότερους επισκέπτες. Διαθέτει μια εκπληκτική συλλογή Μινωικής τέχνης από τη νεολιθική εποχή έως και το τέλος της Ελληνορωμαϊκής και εκτίθεται

σε 20 δωμάτια. Τα εκθέματα αυτά δεν προέρχονται μόνο από τα ανάκτορα της Κνωσσοῦ και της Φαιστοῦ ἀλλὰ ἀπὸ ολόκληρη τὴν Κρήτη.

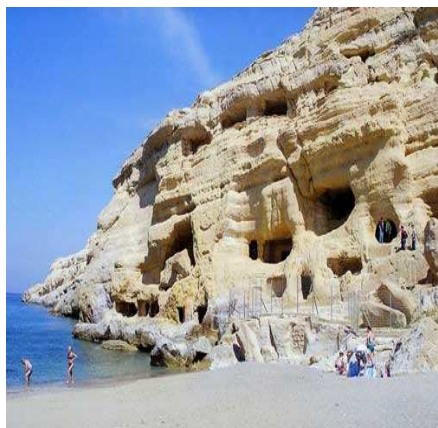
Τὸ Ἱστορικό Μουσείο στεγάζεται σὲ ἓνα νεοκλασικό ἀρχοντικό και περιλαμβάνει γλυπτά, ἐπιγραφές, χαλκογραφίες και βυζαντινές εἰκόνες. Τοπικές ἐνδυμασίες, ἐπιπλα, υφαντά ἀλλὰ και μουσικά ὄργανα με ἱστορική θρησκευτική και ἐθνολογική σημασία, ἐνὼ ὑπάρχει ἐιδική αἴθουσα για τὸ Νίκο Καζαντζάκη.

Τὸ Μουσείο Βυζαντινῶν εἰκόνων στεγάζεται στο ναό τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης. Ἐκεῖ ἔχουν συγκεντρωθεῖ ἔργα χριστιανικῆς τέχνης ἀπὸ ολόκληρη τὴν Κρήτη. Ἐνὼ ἀπὸ τα πιο ἀντιπροσωπευτικά ἔργα τοῦ Μουσείου εἶναι «Ἡ προσκύνηση τῶν Μάγων» τοῦ Μιχαήλ Δαμασκηνοῦ.

Τὸ Μουσείο Φυσικῆς Ἱστορίας Κρήτης λειτουργεῖ μέσα στα πλαίσια τοῦ Πανεπιστημίου Κρήτης καλύπτοντας ὅλες τις δραστηριότητες ἐνός πλήρους και σύγχρονου μουσείου, διατηρεῖ και ἀναπτύσσει συλλογές, πραγματοποιεῖ ἐρευνες για τὸ φυσικό περιβάλλον, συνεισφέρει στην ἐκπαιδευτική διαδικασία ὄλων τῶν βαθμίδων τῆς ἐκπαίδευσης και προβάλλει στους ἐκθεσιακούς τοῦ χώρου τις ἰδιαιτερότητες τοῦ περιβάλλοντος τῆς Κρήτης και τῆς Μεσογείου. Ἡ ἐντυπωσιακή τοῦ ἀνάπτυξη κατὰ τὴν τελευταία δεκαετία ἀντικατοπτρίζει ἀπὸ τὴν μια τὴ μεγάλη ἀνάγκη τῆς κοινωνίας για τὴ σωστή περιβαλλοντική ἐνημέρωση και ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ συνέπεια και τὸν ἐπαγγελματισμό τῶν ἐργαζόμενων σὲ αὐτό.

Τέλος στο χωριό Μυρτιά ὅπου εἶναι ἡ γενέτειρα τοῦ πατέρα τοῦ Ν. Καζαντζάκη στεγάζεται τὸ Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη με φωτογραφίες και χειρόγραφα τοῦ μεγάλου συγγραφέα.

2.4.5 Φυσικά κάλλη

Ἐξω ἀπὸ τὴν πόλη τοῦ Ἡρακλείου ὑπάρχουν πολλά μέρη που μπορεί κάποιος να ἐπισκεφτεῖ ὅπως ἡ Γέργερη, ὁ Ρούβας και ὁ Ζαρός με τα καταπράσινα τοπία τους, ἀλλὰ και ὁ Λέντας γνωστός για τὴν Ἰαματική πηγή τοῦ. Ἡ φυσική παραλία στα Μάταλα ἦταν κατὰ τὴ ρωμαϊκή ἐποχή τὸ δεύτερο λιμάνι τῆς Φαιστοῦ. Ἐκεῖ ἔχουν βρεθεῖ μέσα στις σπηλιές ἀρκετοὶ τάφοι

Ἑλληνορωμαϊκῶν και Πρωτοχριστιανικῶν χρόνων ἐνὼ τὴ δεκαετία τοῦ '70 εἶχαν γίνει κέντρο τοῦ διεθνούς χιπισμοῦ. Ἐκτός ἀπὸ τις σπηλιές που βρίσκονται στα

Μάταλα υπάρχουν αρκετές ακόμα διάσπαρτες στο εσωτερικό του νομού κυριότερες είναι το Σπήλαιο της Ειλειθυίας ή Νεραιδοσπήλιος, η Σπήλιά του Σκοτεινού, και το Σπήλαιο των Καμάρων στο οποίο βρέθηκαν μινωικά αγγεία του 2.000 π.Χ.

2.4.6 Εκκλησίες και μοναστήρια

Αρκετά μοναστήρια και εκκλησίες κοσμούν και αυτό το νομό της Κρήτης τα πιο γνωστά είναι η εκκλησία του προφήτη Ηλία στο χωριό Αγία Βαρβάρα που είναι όπως λέγεται το κέντρο του νησιού, η Μονή Βροντησίου αλλά και τα ερείπια της Μονής Βαρσαμονέρου, η Μονή της Παναγίας Καλυβιανής με τη θαυματουργή όπως υποστηρίζεται εικόνα, η Μονή Αγίου Γεωργίου Απανωσήφη κοντά στο Χουδέτσι και η Μονή Αγίου Παντελεήμονα στο Φόδελε.

2.4.7 Εορτές και εκδηλώσεις

Στην πόλη του Ηρακλείου γίνονται κάθε χρόνο αρκετές συναυλίες και εκδηλώσεις με επίκεντρο το κηποθέατρο Νίκος Καζαντζάκης. Η έκθεση βιβλίου λαμβάνει χώρα κάθε χρόνο στην Πλατεία Ελευθερίας, ενώ και εδώ γιορτάζονται παραδοσιακά στα χωριά οι διάφορες αγροτικές εργασίες που γιορτάζονται και στους υπόλοιπους νομούς.

2.5 ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ

Ο νομός Λασιθίου βρίσκεται στο ανατολικότερο τμήμα του νησιού και καταλαμβάνει έκταση 1.818 τμ ενώ ο πληθυσμός του φτάνει τις 70.000 κατοίκους.

Για την καταγωγή του ονόματος του νομού υπάρχουν δυο εκδοχές : η μία σχετίζεται με την αρχαία ελληνική λέξη «λάσιος», που σημαίνει κατάφυτος τόπος, και η άλλη το σχετίζει με τη Σητεία, επειδή οι βενετσιάνοι το έγραφαν La Sitti.

Πρωτεύουσα του Νομού είναι ο Άγιος Νικόλαος, μικρό γραφικό λιμάνι, χτισμένο γύρο από βαθύ όρμο. Ο νομός προσφέρει ήσυχες παραλίες απόμερα κεντράκια εναλλαγές τοπίου και φύσης, όπως το θαυμάσιο φοινικόδασος στο Βάι, το περίφημο δάσος πεύκων και άγριων κυπαρισσιών Σελεκανο, αλλά και ιστορικές και αρχαιολογικές τοποθεσίες, όπως το ανάκτορο της Ζακρου αλλά και τη θαυμάσια ιστορική σταυροπηγική μονή Τοπλού.

2.5.1 Οδικό δίκτυο και μετακινήσεις

Ο νομός επικοινωνεί με τον Πειραιά μέσω Ηρακλείου. Τα φεριμπότ της γραμμής των Κυκλάδων συνδέουν επίσης τον Πειραιά με τον Άγιο Νικόλαο και τη Σητεία. Ακόμα υπάρχει ανταπόκριση από το αεροδρόμιο του Ηρακλείου. Η Σητεία διαθέτει αεροδρόμιο με πτήσεις για Ρόδο, Κάρπαθο και Κάσο. Τοπικά καΐκια ή εκδρομικά σκάφη συνδέουν το νομό με τα νησιά Σπιναλόγκα και Χρυσή. Στο εσωτερικό η συγκοινωνία γίνεται με τα υπεραστικά λεωφορεία του ΚΤΕΛ.

2.5.2 Ιστορικά στοιχεία

Στην αρχαιότητα υπήρχε στην περιοχή ένα μικρό λιμάνι, η Λατώ προς Καμάρα, που ήταν επίνειο της Δωρικής πόλης Λατώ η Ετέρα που βρισκόταν στη σημερινή θέση Γουλάς. Η πόλη κατά τον 3^ο αι. προ Χριστού ήταν μεγάλο εμπορικό λιμάνι με ισχυρή επιρροή και έκοβε δικά της νομίσματα.

Κατά το 13^ο αι. ο κόλπος του Μιράμπελλου πήρε το όνομα του από το φρούριο που έφτιαξαν εδώ οι Γενουάτες. Από το οχυρό αυτό που βρισκόταν πάνω σε ένα λόφο δυτικά του λιμανιού, δε διατηρείται κανένα ίχνος.

Τον 16^ο αι. έδωσαν οι Ενετοί στην πόλη τη σημερινή της ονομασία από το εκκλησάκι του Αγίου Νικολάου που σώζεται μέχρι σήμερα στη μικρή χερσόνησο. Το εκκλησάκι είναι πολύ παλιό, μονόκλιτο με τρούλο και διασώζει τοιχογραφίες σε δυο στρώματα από τις σπανιότερες στην Κρήτη. Το πρώτο στρώμα ανήκει στην περίοδο της Εικονομαχίας του 9^{ου} αι. με γεωμετρικά και φυτικά σχήματα.

Μετά το 1870 ήρθαν στην περιοχή πολλοί Σφακιανοί για να αποφύγουν τις αιματηρές διαμάχες που κρατούσαν χρόνια. Από τότε άρχισε να αναπτύσσεται το μέρος.

Οι αρχαιολογικές έρευνες απέδειξαν ότι το Οροπέδιο κατοικείται από α Νεολιθικά χρόνια. Αποκαλύφθηκαν οικισμοί στη θέση Καρφή και Πλάτη. Στα Ιστορικά χρόνια αποτελούσε τμήμα της πόλης κράτους Λυττού. Στη βυζαντινή περίοδο υπήρχε στη θέση Αυγουστή μεγάλος οικισμός. Οι Βενετοί όμως το 1263, έδιωξαν όλους τους κατοίκους του Λασιθίου γιατί το Οροπέδιο είχε γίνει κέντρο αντίστασης των επαναστατών. Έτσι τα χωριά ερημώθηκαν για δύο ολόκληρους

αιώνες και ο κάμπος κατάντησε αγριότοπος. Όταν όμως οι Βενετοί αντιμετώπισαν έλλειψη σε σιτηρά αναγκάστηκαν να επιτρέψουν να κατοικηθούν και πάλι.

2.5.3 Αξιοθέατα

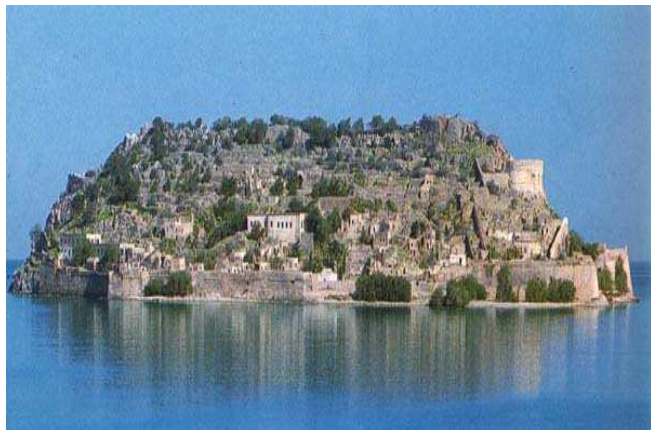
Η λίμνη του Αγίου Νικολάου αποτελεί πόλο έλξης για αρκετούς επισκέπτες. Γενικότερα η πόλη έχει κρατήσει τη γραφικότητα της και αυτό φαίνεται από την αρχιτεκτονική των σπιτιών και τα στενά δρομάκια της.

Από τις πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές το νομού και με μεγάλη

ιστορία είναι η Σητεία η οποία αποτελεί την πρωτεύουσα του ομώνυμου Δήμου και της Επαρχίας. Μια ωραία αμφιθεατρική πόλη με πληθυσμό σήμερα πάνω από 11.000 κατοίκους. Δεσπόζει στον ομώνυμο κόλπο και αποτελεί ειρηνικό καταφύγιο για τους χιλιάδες Έλληνες και ξένους επισκέπτες που μ' αυτήν αφετηρία ξεκινούν για να επισκεφτούν τα 45 χωριά της. Μεμονωμένες αποκαλύψεις, όπως ένας μικρός αριθμός σαρκοφάγων των Μινωϊκών χρόνων, πολλές έξω από τη σημερινή πόλη (Παπούρες, Ξεροκαμάρες), η Μινωϊκή έπαυλη στην Κληματαριά, στον δρόμο για το Πισκοκέφαλο, οι ιχθυοδεξαμενές των Ρωμαϊκών χρόνων στο Τελωνείο κοντά και αυτό ακόμη το σπουδαίο εύρημα του αποθέτη – προφανώς ενός ιερού- με τη θαυμάσια σειρά των υπομινωϊκών, δαιδαλικών και αρχαϊκών ειδωλίων, κατά κανένα τρόπο δεν μπορούν να πείσουν τον ερευνητή ότι στο χώρο της Σητείας υπήρξε συγκροτημένη πόλη και μάλιστα των Ελληνικών χρόνων με τα δημόσια και ιδιωτικά της κτίσματα.

Χτισμένη σε μια στρατηγική γωνιά της Ευρώπης, ευνοούμενη από τη φύση, η Ιεράπετρα αναπτύσσεται συνεχώς από τα πρώτα χρόνια του αρχαίου Κρητικού πολιτισμού και ήταν ανέκαθεν ένα σημαντικό κέντρο γεμάτο δράση και ενδιαφέροντα. Γνωρίζει μεγάλη άνθηση κατά τις περιόδους του Μινωικού, του Ρωμαϊκού και του Βυζαντινού πολιτισμού. Αλλά και κατά τους χρόνους της Αραβοκρατίας, της Ενετοκρατίας και της Τουρκοκρατίας, η Ιεράπετρα παρέμενε πάντοτε ένα από τα ισχυρότερα εμπορικά κέντρα αποτελώντας τη “Νοτιότερη Πύλη της Ευρώπης”! Η Ιεράπετρα βρίσκεται στην πιο νοτιοανατολική παραθαλάσσια περιοχή της Κρήτης. Κατά την αρχαιότητα της έχουν δοθεί οι ονομασίες Κύρβα,

Πύτνα, Κάμιρος και Ιεράπυτνα. Τα κύρια γνωρίσματά της είναι το κάστρο και οι μεγάλες, γραφικές παραλίες της. Εξαιτίας της γονιμότητας του νησιού, του ζεστού κλίματος και της εργατικότητας των κατοίκων, έχει εξελιχθεί σε ένα πλούσιο γεωργικό, εμπορικό και οικονομικό κέντρο.

Η Ελούντα έχει σήμερα 2.200 κατοίκους που ζουν στους 6 οικισμούς της, οι περισσότεροι απ' αυτούς στο Σκίσμα και ασχολούνται κυρίως με τον τουρισμό, αλλά και με το ψάρεμα. Ένα γεγονός που βοήθησε σημαντικά στην

προβολή της Ελούντας ήταν τα γυρίσματα της ταινίας «Στα Κρόσσια του Φεγγαριού» του Ντίσνεϊ το 1964 . Από τότε άρχισε να αναπτύσσεται δειλά – δειλά ο τουρισμός. Σήμερα διαθέτει αξιόλογες μονάδες, στην πλειοψηφία τους ξενοδοχεία πολυτελείας, υψηλού επιπέδου, που χρόνια τώρα συμπεριλαμβάνονται στα 100 καλλίτερα ξενοδοχεία του κόσμου και φιλοξενούν σημαντικές προσωπικότητες της παγκόσμιας κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ζωής. Ο επισκέπτης της Ελούντας δε θα πρέπει να παραλείψει να επισκεφθεί το ιστορικό νησάκι της Σπιναλόγκας. Η Σπιναλόγκα είναι μικρό νησί κοντά στην Ελούντα στην Ανατολική Κρήτη. Έχει γίνει γνωστή σαν το νησί των λεπρών, αφού εδώ απομονώνονταν οι λεπροί από την Κρήτη και την υπόλοιπη Ελλάδα μέχρι το 1957. Σήμερα τη Σπιναλόγκα επισκέπτονται κάθε καλοκαίρι χιλιάδες τουρίστες με караβάκια από τον Αγιο Νικόλαο, την Ελούντα και την Πλάκα για να ξεναγηθούν στα ερειπωμένα της κτίρια, που με κόπο προσπαθεί η αρχαιολογική υπηρεσία να συντηρήσει.

Λίγο έξω από το χωριό Κρίτσα βρίσκονται τα ερείπια της αρχαίας πόλης Λατώ. Η πόλη χτίστηκε τον 7^ο αι. π.Χ. από τους Δωριείς και πήρε το όνομά της από τη Λητώ τη μητέρα του Απόλλωνα και της Άρτεμις. Ονομάστηκε δε Ετερα για να ξεχωρίζει από τη Λατώ προς Καμάρα που ήταν το λιμάνι της. Εδώ βρίσκονται τα απομεινάρια μιας στοάς, ενός ναού, μιας δεξαμενής, μιας αίθουσας συμποσίου με πάγκους και μίας σκάλας. Τα σκαλιά είναι παρόμοια με εκείνα των Μινωικών θεάτρων. Πίσω από αυτόν το θεατρικό χώρο βρίσκεται το Πρυτανείο. Τα τείχη και τα οικοδομήματα που βλέπουμε σήμερα ανήκουν κυρίως στον 5^ο και 4^ο π.Χ. αιώνα.

Πρόσφατες ανασκαφές στην Κάτω Ζάκρο έφεραν στο φώς μεγάλο μινωικό ανάκτορο, το 4^ο της Κρήτης, το μοναδικό που βρέθηκε ασύλητο. Κτίστηκε γύρω στα 1600 π.Χ. εκτεινόταν σε έκταση 8000 τ.μ. και είχε 180 διαμερίσματα. Το ανάκτορο, αν και μικρότερο έχει παρόμοια διάταξη με τα ανάκτορα της Κνωσσού και της Φαιστού.

2.5.4 Μουσειακοί χώροι

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Αγίου Νικολάου ιδρύθηκε το 1970 και στεγάζεται σε σύγχρονο οικοδόμημα. Περιλαμβάνει τα νεότερα αρχαιολογικά ευρήματα στην ανατολική Κρήτη όπως μινωικά κεραμικά, είδωλα και κεραμικά από το 3000 π.Χ έως το 2300 π.Χ επίσης εκθέτονται ευρήματα από τάφους της ρωμαϊκής εποχής.

Η πόλη διαθέτει ακόμα την «Κουνδούρειο» Δημοτική βιβλιοθήκη που περιλαμβάνει 10.000 τόμους βιβλίων.

Το Κρητικό Λαογραφικό Μουσείο του νομού βρίσκεται στον Άγιο Γεώργιο μέσα σε ένα όμορφο σπίτι του 1800, αυστηρό δείγμα Λασιθιώτικης αρχιτεκτονικής και σε ένα νεότερο συνεχόμενο που έχει αναστηλωθεί σε μεσοαστικό ρυθμό του 1900. Εδώ εκτίθενται όλα τα αντικείμενα της παραδοσιακής και αγροτικής οικιακής ζωής.

2.5.5 Φυσικά κάλλη

Βορειοανατολικά της Μονής Τοπλού βρίσκεται το φοινικόδασος Βάι. Στην όμορφη κοιλάδα που σχηματίζουν δύο λόφοι απλώνονται οι 5.000 φοινικιές που ανεβοκατεβαίνουν αμφιθεατρικά μέχρι τη χρυσαφένια αμμουδιά. Σύμφωνα με το μύθο

τα φοινικόδεντρα φύτευσε μετά από μια επίσκεψη των Φοινίκων που πέταξαν στη γη τα κουκούτσια από τους χουρμάδες που έτρωγαν. Από τις φοινικιές ή βάγια πήρε το όνομα του το Βάι.

Κοντά στο χωριό Μίλατος βρίσκεται το σπήλαιο της Μιλάτου. Έχει 8 εισόδους σε μήκος 40μ, σε τρία διαφορετικά οριζόντια επίπεδα και καλύπτει έκταση 2100τμ. Δεν έχει αξιόλογο σταλαγματικό ενδιαφέρον. Το 1823 ένας μεγάλος αριθμός γυναικόπαιδων κρύφτηκε στο σπήλαιο για να σωθεί από τους Τούρκους.

Ανατολικά του Τζερμιάδω βρίσκεται το σπήλαιο της Τράπεζας που θεωρείται το αρχαιότερο λατρευτικό σπήλαιο του Οροπεδίου και παρουσιάζει μεγάλο αρχαιολογικό ενδιαφέρον.

Στη βόρεια πλευρά του βουνού Δικτη σε ύψος 1.025 μ. Βρίσκεται το Δικταίο Αντρο το οποίο χωρίζεται σε δυο μέρη. Το πρώτο τμήμα που βρίσκεται βόρεια και είναι επίπεδο έχει συνολικό μήκος 42 μ., πλάτος 19 μ., και ύψος 6,5 μ. Εδώ βρέθηκε κτιστός βωμός και γύρω του τράπεζες σπονδών, ειδώλια σε στάσεις προσευχής και άλλα. Το δεύτερο τμήμα με κατεύθυνση από βορρά προς νότο είναι κατηφορικό, μήκους 85 μ., πλάτους 38 μ., και ύψους 5-14 μ. στο βάθος αριστερά υπάρχει ένας μικρός θάλαμος που σε μια κρυφή εσοχή λέγεται ότι γεννήθηκε ο Δίας. Τα ευρήματα που έφεραν στο φως οι ανασκαφές είναι αρχαιότερα από εκείνα του Ιδαίου Άντρου γεγονός που δικαιολογεί την άποψη ότι ο Δίας γεννήθηκε στο Δικταίο Αντρο αλλά ανατράφηκε στο Ιδαίο Αντρο όπου τον μετέφεραν οι Κουρήτες.

2.5.6 Εκκλησίες και Μοναστήρια

Αρκετές εκκλησίες και μοναστήρια κοσμούν και αυτό το νομό του νησιού με πιο ξακουστή από αυτές τη Μονη Τοπλού. Η Μονή είναι γνωστή και με το όνομα Παναγία Ακρωτηριανή, επειδή βρίσκεται κοντά στο ακρωτήριο Σίδερο. Τοπλού ονομάστηκε επί Τουρκοκρατίας επειδή διέθετε κανόνι (τοπ) από την εποχή της Ενετοκρατίας για να προφυλάσσεται από τους πειρατές. Η σημερινή μορφή της ανήκει στο 17ο αι., οι τοιχογραφίες όμως της εκκλησίας της φανερώνουν ότι υπήρχε από το 14ο αι. Πιστεύεται ότι το μοναστήρι έχει χτιστεί στη θέση παλιάς μονής του 'Αγιου Ισίδωρου. Μέσα στην εκκλησία ανάμεσα στις άλλες σημαντικές φορητές εικόνες υπάρχει η αξιόλογη εικόνα " Μέγας ει Κύριε", του 1770, του Ιωάννη Κορνάρου. Οι τοιχογραφίες στο βόρειο κλίτος είναι του 14ου αιώνα. Η εικόνα της Παναγίας είχε βρεθεί σε σπήλαιο όπου υπάρχει πηγή με νερό που θεωρείται αγίασμα. Το μοναστήρι κατέρρευσε το 1662 μ.Χ. από σεισμό αλλά ξαναχτίστηκε. Το 1821μ.Χ. έπαθε μεγάλες καταστροφές. Το 1704 έγινε σταυροπηγιακό και απέκτησε πατριαρχική προστασία. Η Μονή γιορτάζει στις 26 Σεπτεμβρίου, οπότε γίνεται μεγάλο πανηγύρι με πλήθος προσκυνητών. Υπάρχουν αρκετές ακόμα εκκλησίες και μονές στην περιοχή όπως η Μονή Κρουσταλλένιας κοντα στο Οροπέδιο, η Μονή Φανερωμένης, η μονή Αγ. Γεωργίου στο Σεληναρι, η εκκλησία Παναγία η Κερά, η εκκλησία της Αγ. Παρασκευής στη Ζίρο και πολλές άλλες.

2.5.7 Εορτές και Εκδηλώσεις

Και σε αυτό το νομό πολλές είναι οι γιορτές και οι εκδηλώσεις κατά τη διάρκεια του χρόνου. Στις 24 Ιουνίου γίνεται στο χωριό Πισκοκέφαλο η γιορτή του Κλήδωνα ενώ από 23 έως 30 Ιουλίου γίνεται στη Σητεία η γιορτή Σουλτανίνας. Στις 26 Αυγούστου γίνεται στο χωριό Κριτσά γίνεται αναπαράσταση του Κρητικού γάμου και στις 29 Αυγούστου γίνεται το μεγάλο πανηγύρι στο Οροπέδιο Λασιθίου. Ο τρύγος και η απόσταξη της τσικουδιάς ή ρακής αποτελεί και για αυτή την περιοχή του νησιού μεγάλη γιορτή.

2.6 Επίλογος

Συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω, είναι προφανές ότι η Κρήτη διαθέτει και με το παραπάνω την απαιτούμενη «τουριστική υποδομή» που χρειάζεται για να προσελκύσει το ενδιαφέρον επισκεπτών, όλων των ηλικιών αφού είναι μια περιοχή με πλούσια ιστορία αλλά και με μαγευτική ομορφιά

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΚΑΙ ΖΗΤΗΣΗ

Ορισμός προσφοράς: Προσφορά ενός αγαθού είναι οι ποσότητες που επιθυμούν να πουλήσουν οι παραγωγοί του αγαθού σε διάφορες τιμές. Οι προσφερόμενες ποσότητες ενός αγαθού μεταβάλλονται όταν μεταβάλλεται η τιμή του. Όταν η τιμή του αγαθού είναι χαμηλή, τότε η προσφορά του αγαθού αυξάνει.

Για την παραγωγή ενός οποιουδήποτε αγαθού συμβάλλουν πάντα τρεις συντελεστές, η εργασία, το κεφάλαιο και το έδαφος. Στην περίπτωση του τουρισμού στο συντελεστή εργασία περιλαμβάνονται όλοι οι απασχολούμενοι στην τουριστική βιομηχανία. Οι επενδύσεις σε ξενοδοχεία, εστιατόρια και σε υποδομές όπως ύδρευση, υγεία αποχέτευση και αρκετά άλλα υπάγονται στο συντελεστή κεφάλαιο. Τέλος στο συντελεστή έδαφος περιλαμβάνονται τα οικόπεδα που είναι διαθέσιμα για τουριστικές επενδύσεις αλλά και οι χώροι φυσικού κάλλους, το κλίμα και τα αξιοθέατα. (Αλεξανδράκη - Κριτσωτάκη, 2000)

3.1 Το τουριστικό προϊόν

«Ένα προϊόν ορίζεται ένα αγαθό το οποίο διατίθεται στην αγορά για να ικανοποιήσει μία ανάγκη ή μια επιθυμία». Το τουριστικό προϊόν όμως είναι πιο πολύπλοκο γιατί περιλαμβάνει ένα σύνολο αγαθών και υπηρεσιών που έχουν σαν σκοπό την ικανοποίηση του τουρίστα – καταναλωτή. Είναι λοιπόν ένα δυσπόστατο προϊόν το οποίο συνδυάζει δυο διαφορετικά πράγματα.. Η ουσιαστική διαφορά είναι ότι τα αγαθά παράγονται ενώ οι υπηρεσίες εκτελούνται. Με την αγορά ενός αγαθού ο αγοραστής αποκτά την κυριότητα και έχει δυνατότητα επιλογής τόπου και χρόνου κατανάλωσης. Αντιθέτως σε ότι αφορά τις υπηρεσίες ο αγοραστής δεν αποκτά την κυριότητα αλλά την άδεια χρήσης σε ορισμένο τόπο και για ορισμένο χρόνο. Μια ακόμα διαφορά του τουριστικού προϊόντος σε σχέση με τα υπόλοιπα είναι το γεγονός ότι είναι απαραίτητο να πουληθεί αμέσως μόλις παραχθεί κάτι το οποίο θα μελετηθεί σε επόμενη ενότητα. (Αλεξανδράκη - Κριτσωτάκη, 2000)

3.2 Προβλήματα σχετικά με τη φύση του τουριστικού προϊόντος

Λόγω της διαφορετικότητας της φύσης του τουριστικού προϊόντος προκύπτουν διάφορα προβλήματα όπως για παράδειγμα το γεγονός ότι οι υπηρεσίες που προσφέρονται δε μπορούν να δοκιμαστούν πριν από την αγορά τους κάτι το οποίο ξεπερνιέται εν μέρη με τη βοήθεια των φυλλαδίων διακοπών ή διάφορων διαφημιστικών με τα οποία οι καταναλωτές μπορούν να πάρουν μια ιδέα για το πακέτο που πρόκειται να αγοράσουν.

Η ετερογένεια είναι ένα ακόμη πρόβλημα. Στην περίπτωση προσφοράς υπηρεσιών είναι ανέφικτο να εξασφαλιστεί ομοιομορφία σε αντίθεση με την μαζική παραγωγή υλικών αγαθών. Γενικότερα η κάθε υπηρεσία είναι μοναδική για κάθε πελάτη ή παραγωγό υπηρεσιών. Αυτό συμβαίνει γιατί οι άνθρωποι που προσφέρουν τις υπηρεσίες αυτές δεν είναι μηχανές, συνεπώς δεν είναι όλοι ίδιοι.

Σε ότι αφορά την παραγωγή και την κατανάλωση του συγκεκριμένου προϊόντος είναι δύο πράξεις οι οποίες πρέπει να είναι ταυτόχρονες ενώ λαμβάνουν χώρα στον τόπο του παραγωγού. Η μη δυνατότητα αποθήκευσης αποτελεί ένα ακόμα πρόβλημα το οποίο είναι όμως σημαντικό για τον καθορισμό των τιμών.

Σαν επακόλουθο των παραπάνω είναι η αδυναμία δημιουργίας αποθεμάτων. Για παράδειγμα ένα δωμάτιο το οποίο δεν πουλήθηκε χάνεται για πάντα. Υπάρχει όμως η δυνατότητα για ένα ξενοδοχείο να κρατά μια ενημέρωση της διαθέσιμης ικανότητας του και να μπορεί να διαπραγματεύεται την ικανότητα της παράδοσης σε συγκεκριμένο χρόνο.

Ένα άλλο πρόβλημα είναι η εποχικότητα. Οι περισσότεροι άνθρωποι πραγματοποιούν τις διακοπές τους κατά κύριο λόγο τους καλοκαιρινούς μήνες συνεπώς οι τουριστικές αγορές αλλά και η τουριστική βιομηχανία γενικότερα να δουλεύει τους καλοκαιρινούς μήνες και όχι τους χειμερινούς.

Τέλος η αλληλεξάρτηση των τουριστικών προϊόντων , ο συνδυασμός δηλαδή προορισμού, καταλύματος μεταφορών και άλλων υπηρεσιών καθώς και το υψηλό σταθερό κόστος για προβολή, εξοπλισμό ασφάλειες και ημερομίσθια είναι δυο ακόμη προβλήματα που σχετίζονται με την ιδιέταιρη φύση του τουριστικού προϊόντος. (Αλεξανδράκη- Κριτσωτάκη 2000)

Ορισμός ζήτησης : Ως ζήτηση κάποιου αγαθού ορίζεται η ποσότητα που επιθυμούν να αγοράσουν οι καταναλωτές από το αγαθό αυτό σε διάφορες τιμές. Έτσι όταν η τιμή είναι χαμηλή οι ποσότητες που ζητούνται από το αγαθό είναι μεγάλες , ενώ όταν η τιμή είναι υψηλή , οι ποσότητες που ζητούνται από το αγαθό είναι μικρές. Αυτό ισχύει για όλα τα προϊόντα συμπεριλαμβανομένου και του τουριστικού.

3.3 Σχέση μεταξύ ζήτησης ενός αγαθού και των τιμών ενός άλλου αγαθού

Τα ενδεχόμενα που μπορούν να υπάρξουν όταν έχουμε πτώση της τιμής ενός τουριστικού προϊόντος είναι τρία. Αρχικά μπορεί να μειωθεί η ζήτηση ενός άλλου τουριστικού αγαθού, στην περίπτωση αυτή μιλάμε για υποκατάστατα αγαθά. Υπάρχει επίσης η περίπτωση να αυξηθεί η ζήτηση ενός άλλου αγαθού κάτι το οποίο σημαίνει ότι μιλάμε για συμπληρωματικά αγαθά. Τέλος μπορεί η ζήτηση ενός άλλου αγαθού να μείνει ανεπηρέαστη.

Τα αίτια για αλλαγή στη ζήτηση συνήθως είναι η αύξηση (αφορά κανονικά αγαθά) ή η μείωση (αφορά κατώτερα αγαθά) του εισοδήματος, η αύξηση της τιμής των υποκατάστατων αγαθών, η μείωση της τιμής των συμπληρωματικών. Όλα τα παραπάνω συνεπάγονται με αύξηση της ζήτησης. Ενώ η ελλάτωση (αφορά κανονικά αγαθά) ή αύξηση (αφορά κατώτερα αγαθά), η ελλάτωση της τιμής των υποκατάστατων, η αύξηση της τιμής των συμπληρωματικών συνεπάγονται με μείωση της ζήτησης. Η αλλαγή των προτιμήσεων των τουριστών είναι ακόμη ένας παράγοντας που μπορεί να αυξήσει ή να μειώσει τη ζήτηση.

Εκτός όμως από τους παράγοντες οι οποίοι μπορούν να μεταβάλουν τη ζήτηση, υπάρχουν και οι προσδιοριστικοί παράγοντες αυτοί είναι οικονομικοί, δημογραφικοί γεωγραφικοί, κοινωνικοπολιτικοί, αλλά και οι ανταγωνιστικές τιμές, η κινητικότητα, οι κυβερνητικοί παράγοντες και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας ενώ

εξίσου σημαντικός προσδιοριστικός παράγοντας είναι και η προσφορά μια που η μία καλύπτει τις ανάγκες της άλλης. (Αλεξανδράκη- Κριτωτάκη 2000)

3.4 Προσφορά και ζήτηση στην περιοχή της Κρήτης

Στην ενότητα αυτή θα αναλύσουμε την Τουριστική προσφορά αλλά και τη ζήτηση στην περιοχή της Κρήτης.

Σύμφωνα λοιπόν με στοιχεία του ΕΟΤ σε ότι αφορά τα κύρια τουριστικά καταλύματα στην περιοχή της Κρήτης παρατηρείται μια διαρκής ανάπτυξη από το 2003 έως και το 2009 όπου και έχουμε το μεγαλύτερο αριθμό μονάδων και κλινών (παράρτημα 1 σελ. VII). Μεγαλύτερη ανάπτυξη φαίνεται να υπάρχει στους Νομούς Ηρακλείου και Χανίων με μέγιστο αριθμό κλινών και μονάδων για τα Χανιά το 2009 (παράρτημα 1 σελ. VII) και το μικρότερο το 2003 (παράρτημα 1 σελ I). Στην περίπτωση του Ηρακλείου συμβαίνει κάτι διαφορετικό. Ο μεγαλύτερος αριθμός μονάδων συναντάται το 2006 (παράρτημα 1 σελ. IV) ενώ ο μέγιστος αριθμός κλινών το 2009 (παράρτημα 1 σελ. VII) κατέχοντας το 41,37% του συνόλου της Κρήτης. Σε ότι αφορά τους μικρότερους αριθμούς και πάλι συναντώνται το 2003.

Τρίτο κατά σειρά ανάπτυξης είναι το Ρέθυμνο που γνωρίζει σταθερή ανάπτυξη με μέγιστο αριθμό κλινών αλλά και μονάδων το 2009 (παράρτημα 1 σελ. VII) και κατώτερη το 2003 (παράρτημα 1 σελ. I) .

Στο νομό Λασιθίου διακρίνεται μια καθοδική πορεία σε ότι αφορά την ανάπτυξη των κύριων τουριστικών καταλυμάτων αφού ο μέγιστος αριθμός μονάδων και κλινών είναι το 2003 (παράρτημα 1 σελ. I) και ο ελάχιστος το 2009.

Σε οι αφορά τα δευτερεύοντα τουριστικά καταλύματα, και πάλι το μεγαλύτερο ποσοστό βρίσκεται στους Νομούς Χανίων και Ηρακλείου.

Στην περιοχή του Ηρακλείου διακρίνεται μια διαρκής ανάπτυξη από το 2003 έως και το 2005 όπου είναι και ο μεγαλύτερος αριθμός μονάδων (παράρτημα 1 σελ. III). Από εκεί και μέχρι το 2007 υπάρχει μια καθοδική πορεία (παράρτημα 1 σελ. IV κ V) για να αρχίσει και πάλι να αναπτύσσεται το 2008 (παράρτημα 1 σελ. VI).

Και στην περιοχή των Χανίων όμως υπάρχουν σκαμπανεβάσματα σε ότι αφορά τα μεγέθη των μονάδων αφού μέχρι το και το 2005 υπάρχει σταθερή ανάπτυξη και ενώ το 2006 δείχνει να μειώνεται το 2008 επανακάμπει κάπως για να μειωθεί ξανά το 2009 (παράρτημα 1 σελ. VII).

Ίδια πορεία διαγράφει και ο Νομός Ρεθύμνου με τη διαφορά ότι το 2009 υπάρχει αύξηση των μονάδων.

Ο Νομός Λασιθίου είναι σχεδόν στάσιμος σε ότι αφορά την ανάπτυξη μέχρι το 2005 ενώ τα έτη 2006 και 2007 βρίσκεται σε μεγάλη κάμψη (παράρτημα 1 σελ. IV και V) για να αρχίσει και πάλι να επανέρχεται τα έτη 2008 και 2009 (παράρτημα 1 σελ. VI και VII). Παρ' όλα αυτά ο αριθμός των μονάδων του 2003 είναι ο μεγαλύτερος.

Τα camping είναι το είδος καταλύματος που παραμένει σχεδόν στάσιμο με μια μικρή αλλαγή το έτη 2008 και 2009 (παράρτημα 1 σελ. VI και VII) . Ο μεγαλύτερος αριθμός μονάδων βρίσκεται στο Νομό Χανίων και ο μικρότερος στο Νομό Λασιθίου, ενώ τα camping του Νομού Ηρακλείου είναι εκείνα που μπορούν να φιλοξενήσουν τους περισσότερους επισκέπτες.

Οι τουριστικές κατοικίες- επαύλεις, είναι ένα είδος τουριστικού καταλύματος που τα τελευταία χρόνια γνωρίζει σημαντική ανάπτυξη, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του ΕΟΤ, με κορύφωση της μέχρι τώρα ανάπτυξης το 2009 (παράρτημα 1 σελ. VII) κυρίως στις περιοχές του Νομού Χανίων και Ρεθύμνου.

Σε ότι αφορά τα γραφεία γενικού τουρισμού το μεγαλύτερο μέρος τους βρίσκεται στους Νομούς Χανίων και Ηρακλείου. Ενώ όμως δείχνει να υπάρχει ανάπτυξη στο γενικό σύνολο μέχρι και το 2007 (παράρτημα 1 σελ. V), παρ' όλη τη μικρή μείωση που υπάρχει το 2005 (παράρτημα 1 σελ. III), τα νούμερα φαίνεται να σταθεροποιούνται από το 2007 και μετά.

Αντίθετα τα γραφεία εσωτερικού τουρισμού σταδιακά μειώνονται και παρ' ότι το 2008 φαίνεται μια μικρή ανάκαμψη (παράρτημα 1 σελ. VI) η μείωση συνεχίζεται και το 2009 (παράρτημα 1 σελ. VII).

Ένας άλλος κλάδος που συνδέεται με τον τουρισμό είναι οι επιχειρήσεις εκμίσθωσης ΙΧ. Σύμφωνα με τα στοιχεία υπάρχει ανάπτυξη μέχρι και το 2005 (παράρτημα 1 σελ. ΙΙΙ) Από το 2006 και μετά ξεκινάει σιγά σιγά η μείωση τους μέχρι και το 2009 με μία μικρή αλλαγή τα έτη 2007 και 2008. Τα ίδια δεδομένα σχεδόν ισχύουν και για τα γραφεία ενοικιάσεως μοτοσικλετών.

Τέλος τα τουριστικά καταστήματα γνωρίζουν άνθιση μέχρι και το 2006 (παράρτημα 1 σελ. ΙV) ενώ το 2009 ο αριθμός των καταστημάτων είναι μικρότερος από το μισό (σε σχέση πάντα με το 2006).

3.5 Περιοχές με έντονη τουριστική δραστηριότητα

Δυστυχώς η ανάπτυξη του τουρισμού δεν είναι ισόρροπη μεταξύ βόρειας και νότιας πλευράς του νησιού.

Ο ρυθμός ανάπτυξης είναι υψηλότερος στη βόρεια πλευρά του νησιού και σε λίγα διάσπαρτα της νότιας. Αυτό φαίνεται καθαρά και από τους χωροταξικούς πίνακες του ξενοδοχειακού δυναμικού στο παράρτημα 2.

Συγκεκριμένα στην περιοχή των Χανίων οι πιο ανεπτυγμένοι δήμοι φαίνεται να είναι της Γεωργιούπολης και του Πλατανιά. Αρχικά το 2003 ο Νομός διαθέτει 415 μονάδες στο σύνολο και κανένα ξενοδοχείο κατηγορίας λουξ.

Το 2004 υπάρχουν στο γενικό σύνολο 2 ξενοδοχεία κατηγορίας λουξ ενώ υπάρχει αύξηση και στα ξενοδοχεία Α και Β κατηγορίας αλλά και στο σύνολο των μονάδων.

Το 2005 τα ξενοδοχεία λουξ αυξάνονται καθώς επίσης και τα Α και Β κατηγορίας αλλά και το σύνολο των μονάδων. Το ίδιο ισχύει και για το 2006. Και ενώ το 2007 οι κατηγορίες Α και λουξ παραμένουν σταθερές, οι μονάδες Β κατηγορίας αυξάνονται συνεπώς αυξάνεται και το γενικό σύνολο. Ενώ το 2008 παρατηρείται μικρή αύξηση σε όλες τις κατηγορίες. Το 2009 τα ξενοδοχεία Β κατηγορίας μειώνονται στο σύνολο ενώ αυξάνονται τα υπερπολυτελείας και τα Α κατηγορίας.

Στο Νομό Ρεθύμνου τα σκήπτρα της τουριστικής ανάπτυξης κρατούν οι δήμοι Αρκαδίου, Λάμπης, Γεροποτάμου, Φοίνικα και Ρεθύμνου. Αρχικά το 2003 ο Νομός έχει 278 μονάδες σύνολο. Το 2004 υπάρχει μια μικρή μείωση των ξενοδοχείων Β κατηγορίας ενώ αυξάνονται τα Α κατηγορίας αλλά και τα «λουξ». Το 2005 υπάρχει αύξηση στο σύνολο των μονάδων αλλά και όλων των κατηγοριών. Το 2006 τα

ξενοδοχεία υπερπολυτελείας αλλά και τα Β κατηγορίας παραμένουν σταθερά ενώ αυξάνονται τα Α κατηγορίας καθώς και το σύνολο. Το 2007 υπάρχει αύξηση στο σύνολο, οι μονάδες υπερπολυτελείας παραμένουν σταθερές ενώ οι μονάδες Α και Β μειώνονται. Το 2008 υπάρχει αύξηση του συνόλου και των μονάδων Α και Β κατηγορίας των ενώ οι deluxe μονάδες παραμένουν σταθερές και οι Β μειώνονται. Το 2009 τα ξενοδοχεία Α κατηγορίας μειώνονται ενώ αυξάνεται το σύνολο και οι μονάδες Β κατηγορίας.

Στο Νομό Ηρακλείου οι πιο ανεπτυγμένοι τουριστικά δήμοι είναι του Γαζιού, Ηρακλείου, Χερσονήσου και Μαλλιών. Το 2003 η περιοχή διαθέτει 491 μονάδες στο σύνολο. Το 2004 οι μονάδες Β κατηγορίας μειώνονται ενώ αυξάνεται το σύνολο και οι μονάδες υπερπολυτελείας αλλά και Α κατηγορίας όπως και το 2005. Το 2006 οι μονάδες Α κατηγορίας μειώνονται και αυξάνονται οι Β κατηγορίας καθώς και το σύνολο. Το 2007 υπάρχει αύξηση του συνόλου και των μονάδων Β κατηγορίας ενώ οι μονάδες Α κατηγορίας είναι σταθερές. Το 2008 η αύξηση είναι γενικότερη και τέλος το 2009 έχουμε μείωση του συνόλου των μονάδων αλλά αύξηση των υπερπολυτελών και των Α κατηγορίας.

Στο Νομό Λασιθίου οι πιο ανεπτυγμένες περιοχές είναι ο Αγ. Νικόλαος, η Ιεράπετρα, η Σητεία, ο Μακρύς Γιαλός και η Νεάπολη. Το 2003 ο Νομός διαθέτει 237 μονάδες στο σύνολο ενώ υπάρχει μια σταδιακή μείωση παρά τις μικρές αυξήσεις μέχρι και το 2009.

3.6 Κίνηση αρχαιολογικών χώρων και μουσείων

Όπως φαίνεται στο παράρτημα 5 οι περισσότεροι αρχαιολογικοί χώροι βρίσκονται στην περιοχή Ηρακλείου ενώ λιγότεροι είναι αυτοί στην περιοχή Λασιθίου.

Κινητικότητα υπάρχει καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου ενώ η κορύφωση της είναι κατά τους θερινούς μήνες. Σε ότι αφορά τους αρχαιολογικούς χώρους Ηρακλείου τη μεγαλύτερη κινητικότητα δείχνει να έχουν τα ανάκτορα της Φαιστού και της Κνωσού, ενώ στο Νομό Λασιθίου μεγαλύτερη το νησάκι της Σπιναλόγκας.

Από τον Ιούνιο του 2004 και μέχρι το Δεκέμβριο του ίδιου έτους δεν υπάρχουν στοιχεία. Από το 2005 τα σπήλαια στα Ματαλα είναι άνευ εισιτηρίου και υπάρχει μια αύξηση στα σύνολα μέχρι και το 2006.

Μείωση της κινητικότητας υπάρχει τις χρονιές 2007 και 2008 ενώ ραγδαία αύξηση υπάρχει το 2009.

Σε ότι αφορά τα μουσεία δυστυχώς παρακολουθείται μόνο η κίνηση των μεγαλύτερων μουσείων του νησιού έτσι δεν μπορεί να υπάρξει μια πλήρης εικόνα. Και εδώ το 2004 από τον Ιούνιο μέχρι και το Δεκέμβριο δεν υπάρχουν στοιχεία. Ενώ πρώτο σε επισκέψεις είναι το μουσείο Ηρακλείου και τελευταίο το μουσείο Σητείας. Όπως φαίνεται και στο παράρτημα 5 η κίνηση φαίνεται να είναι και πάλι χαμηλότερη τις χρονιές 2007 και 2008 ενώ και πάλι υπάρχει μεγάλη αύξηση το 2009.

Βάση των στοιχείων φαίνεται ότι η διεξαγωγή των αθλημάτων των Ολυμπιακών αγώνων στο νησί δεν βοήθησε στη διαφήμιση του και συνεπώς στην ανάδειξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Προφανώς όμως τα πράγματα δείχνουν να καλυτερεύουν την τελευταία χρονιά και πιθανόν να υπάρξει κα συνέχεια.

3.7 Αφίξεις και τουριστική περίοδος

Η τουριστική κίνηση όπως φαίνεται και στο παράρτημα 3, ξεκινάει από τον Απρίλιο και κορυφώνεται τους θερινούς μήνες (Ιούλιο, Αύγουστο), ενώ δείχνει να τελειώνει περί τα τέλη Οκτωβρίου.

Οι επισκέπτες του νησιού είναι κυρίως Σκανδιναβοί, Ιρλανδοί και Γερμανοί ενώ υπάρχουν και αρκετοί επισκέπτες από την κεντρική και ανατολική Ευρώπη.

Πιο αναλυτικά, το 2003 σε ότι αφορά τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης το μεγαλύτερο ποσοστό επισκεπτών του νησιού προέρχεται από την Πολωνία (30%) ενώ το μικρότερο από την Κροατία (0,02%) ενώ γενικότερα παρατηρείται μια μείωση της τάξεως του 5,5 % σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. (σελ. 1 παράρτημα 3)

Στις χώρες της κεντρικής και δυτικής Ευρώπης η Γερμανία είναι εκείνη με το μεγαλύτερο ποσοστό επισκεπτών (24,21%) και ενώ τον Ιούλιο η Αγγλία την ξεπερνά σε αριθμούς, η Γερμανία παραμένει πρώτη σε ποσοστό αφού μετά και τον Αύγουστο οι αριθμοί αφίξεων από Αγγλία πέφτουν κατακόρυφα. Το μικρότερο ποσοστό σε αφίξεις έχει η Ελβετία (1,68%) ενώ υπάρχει και εδώ μια μικρή μείωση στο σύνολο σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. (σελ. 2 παράρτημα 3)

Στις Σκανδιναβικές χώρες πρώτη θέση κατέχει η Σουηδία (32,61%) και τελευταία η Φιλανδία (14,18%). Και ενώ θεωρητικά η τουριστική περίοδος τελειώνει τον Οκτώβριο φαίνεται να υπάρχει και μια μικρή κίνηση και πάλι από τη Σουηδία το Νοέμβριο. Σε ότι αφορά το γενικό σύνολο παρατηρείται μια μείωση της τάξεως του 9,14% (σελ. 3 παράρτημα 3)

Από τις υπόλοιπες χώρες το μεγαλύτερο ποσοστό προέρχεται από την Ιρλανδία (42,74%) ενώ το μικρότερο από τη Σαουδική Αραβία (0,02%) ενώ και εδώ υπάρχει μείωση της κίνησης στο σύνολο σε ότι αφορά το 2002. (σελ. 4 παράρτημα 3).

Για το 2004 σε ότι αφορά τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης, το μεγαλύτερο ποσοστό προέρχεται από την Τσεχία (35,84%) η οποία συνεχίζει να εμφανίζει κίνηση και κατά τους χειμερινούς μήνες. Το μικρότερο ποσοστό κατέχει η Βουλγαρία (0,15%) και ενώ υπάρχει μείωση στο ποσοστό της Πολωνίας σε σχέση με το 2003 και τα ποσοστά της Κροατίας είναι μηδενικά υπάρχει μια αύξηση στο γενικό σύνολο κατά 6,63% (σελ. 5 παράρτημα 3).

Ίδια εικόνα περίπου με εκείνη του 2003 φαίνεται να έχουν οι χώρες της κεντρικής Ευρώπης με τη Γερμανία να είναι στην πρώτη θέση (23,10%) και την Ελβετία στην τελευταία (2,13%) ενώ υπάρχει μείωση στο γενικό σύνολο 4,09%. (σελ. 6 παράρτημα 3).

Και στις Σκανδιναβικές χώρες η εικόνα είναι παρόμοια τα ποσοστά όμως σε σχέση με το 2003 είναι μειωμένα στο γενικό σύνολο (σελ. 7 παράρτημα 3).

Τέλος στις υπόλοιπες χώρες το μεγαλύτερο ποσοστό για το 2004 έχει και πάλι η Ιρλανδία (41,55%) ενώ το μικρότερο έχει η Τουρκία (1,52%) ενώ υπάρχει και εδώ μείωση στο γενικό σύνολο. (σελ. 8 παράρτημα 3).

Το 2005 και πάλι η Τσεχία κατέχει την πρώτη θέση σε ποσοστά (30,18%) και την τελευταία η Κροατία (0,11%) ενώ υπάρχει μεγάλη αύξηση σε σχέση με το 2004 στο γενικό σύνολο. (σελ.9 παράρτημα 3)

Στις χώρες της κεντρικής Ευρώπης υπάρχει επίσης αύξηση στο γενικό σύνολο ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό κατέχει και πάλι η Γερμανία και το μικρότερο η Ελβετία. (σελ. 10 παράρτημα 3).

Μικρή είναι η αύξηση που υπάρχει στο γενικό σύνολο των Σκανδιναβικών χωρών και πάλι όμως την πρώτη θέση κατέχει η Σουηδία και την τελευταία η Φιλανδία. (σελ. 11 παράρτημα 3).

Στις υπόλοιπες χώρες υπάρχει μείωση στο γενικό σύνολο ενώ η εικόνα παραμένει ίδια σε ότι αφορά τις προτιμήσεις των τουριστών (σελ. 12 παράρτημα 3).

Για το 2006 στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης η αύξηση συνεχίζεται ενώ το μέγιστο και το ελάχιστο ποσοστό επισκεπτών συνεχίζουν να έχουν η Τσεχία και η Κροατία αντίστοιχα (σελ. 12 παράρτημα 3)

Στις χώρες της κεντρικής Ευρώπης υπάρχει και πάλι αύξηση στο γενικό σύνολο ενώ τις πρώτες θέσεις κατέχουν η Γερμανία και η Αγγλία με μικρή διαφορά. (σελ.13 παράρτημα 3)

Στις Σκανδιναβικές χώρες η αύξηση του συνόλου είναι αρκετά μεγαλύτερη από το 2005 και πάλι όμως με πρώτη τη Σουηδία και τελευταία τη Φιλανδία. (σελ. 14 παράρτημα 3).

Στις υπόλοιπες χώρες η μείωση του συνόλου συνεχίζεται ενώ φαίνεται να υπάρχει και μια μικρή κίνηση από τις Η.Π.Α (σελ. 15 παράρτημα 3)

Το 2007 το τοπίο σε ότι αφορά τις χώρες τις ανατολικής Ευρώπης αλλάζει μια που πρώτη σε ποσοστά είναι η Ρωσία ενώ υπάρχει μια μικρή αύξηση στο γενικό σύνολο (10,30%). (σελ. 16 παράρτημα 3).

Ελάχιστη αύξηση παρατηρείται στο γενικό σύνολο των χωρών της κεντρικής Ευρώπης ενώ το μεγαλύτερο και μικρότερο ποσοστό συνεχίζουν να κατέχουν η Γερμανία (19,4%) και η Ελβετία (2,12%) (σελ. 17 παράρτημα 3)

Και αυτή τη χρονιά υπάρχει αύξηση στο σύνολο των ποσοστών των Σκανδιναβικών χωρών με τη Σουηδία να είναι και πάλι πρώτη σε ποσοστά.(σελ. 18 παράρτημα 3)

Στις υπόλοιπες χώρες υπάρχει αύξηση στο γενικό ποσοστό ενώ η Ιρλανδία συνεχίζει να παραμένει πρώτη με ποσοστό 54,23%. (σελ. 19 παράρτημα 3)

Τα στατιστικά για το 2008 σε ότι αφορά τις χώρες τις ανατολικής Ευρώπης δείχνουν πρώτη τη Ρωσία ενώ τελευταία σταθερά τη γειτονική μας Βουλγαρία. Στο γενικό σύνολο παρατηρείται αύξηση 22,07%. (σελ. 20 παράρτημα 3)

Στις χώρες της κεντρικής Ευρώπης τα πρωτιά συνεχίζει να έχει η Γερμανία ενώ τελευταία είναι η Ελβετία. Στο γενικό σύνολο υπάρχει μείωση 1,31% (σελ. 21 παράρτημα 3).

Στις Σκανδιναβικές χώρες τώρα η κατάταξη αλλάζει. Η Νορβηγία είναι πρώτη σε ποσοστά αφίξεων με μικρή όμως διαφορά από τη Σουηδία. Στο γενικό σύνολο υπάρχει αύξηση 2,04% (σελ.22 παράρτημα 3).

Στις υπόλοιπες χώρες είναι και πάλι πρώτη η Ιρλανδία ενώ τα μικρότερα ποσοστά έχουν η Σαουδική Αραβία με μόλις 0,01% και η Αίγυπτος με 1,30%. Υπάρχει όμως αύξηση στο γενικό σύνολο 10,47% (σελ. 23 παράρτημα 3).

Και για το 2009 η Ρωσία έχει τα μεγαλύτερα ποσοστά αφίξεων από τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης ενώ η Βουλγαρία παραμένει τελευταία. Μείωση της τάξεως του 13,20% υπάρχει στο γενικό σύνολο. (σελ. 24 παράρτημα 3)

Στις χώρες της κεντρικής Ευρώπης υπάρχει επίσης μείωση 9,45% όπως επίσης και στις Σκανδιναβικές χώρες όπου η Νορβηγία είναι για ακόμα μια χρονιά πρώτη σε ποσοστό (σελ. 25 και 26 παράρτημα 3).

Σε ότι αφορά τις υπόλοιπες χώρες το Ισραήλ έχει το μεγαλύτερο ποσοστό 48,71% ενώ το μικρότερο οι Η.Π.Α μόλις 0,01% (σελ. 27 παράρτημα 3).

Κατόπιν όλων αυτών φαίνεται ότι η Κρήτη έχει μια σταθερή «πελατεία» η οποία αυξάνεται ή μειώνεται κατά καιρούς. Δυστυχώς δεν έχουν γίνει νέα ανοίγματα ή ιδιαίτερες προσπάθειες να αλλάξουν οι προτιμήσεις των κατοίκων των χωρών με τη λιγότερη προσέλευση στο νησί.

Από την άλλη πλευρά σε ότι αφορά το λιμάνι του Ηρακλείου και την «κίνηση» για τα έτη 2003 έως 2009 στις γραμμές εσωτερικού αυτό που παρατηρείται είναι μια μικρή μείωση στα ποσοστά το 2004 σε σχέση με το 2003 αλλά και το 2006 με το 2005 γενικότερα όμως ο αριθμός των επιβατών αυξάνει. Το ίδιο συμβαίνει και για τον αριθμό επιβατών των κρουαζιερόπλοιων εξωτερικού, τουλάχιστον μέχρι το 2005 αφού όπως φαίνεται από εκείνη τη χρονιά και μετά αρχίζει μια καθοδική πορεία. (Πίνακας 1) Δυστυχώς στοιχειά για το λιμάνι της Σούδας δεν υπάρχουν.

Οι αρμόδιες αρχές παρατηρώντας αυτή την πτωτική τάση ανήγγειλαν ότι θα προσπαθήσουν στο προσεχές μέλλον να βελτιώσουν τα λιμάνια και τις μαρίνες του νησιού με σκοπό την καλύτερη εξυπηρέτηση του επιβατικού κοινού που θα έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ - ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

4.1 Εισαγωγή

Χάρη στη μορφολογία του εδάφους και το συνδυασμό βουνού και θάλασσας η Κρήτη αποτελεί παράδεισο για όσους αναζητούν την περιπέτεια και τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, προς τον οποίο έχει σημειωθεί μια σημαντική στροφή τα τελευταία χρόνια, με τις μορφές του αγροτουρισμού, οικοτουρισμού, φυσιολατρικού, φυσιολατρικού, ορεινού, εκκλησιαστικού, περιπατητικού και διάφορων άλλων. Ο Αγροτουρισμός είναι εκείνο το είδος το οποίο αναπτύσσεται ραγδαία στην περιφέρεια της Κρήτης αφού υπάρχουν οι κατάλληλες προδιαγραφές και σιγά-σιγά διαμορφώνονται και οι κατάλληλες υποδομές. Δυστυχώς το κεφάλαιο αυτό είναι σχετικά σύντομο και χωρίς τα στοιχεία τα οποία υπολόγιζα ότι θα συλλέξω αφού μόνο οι εργαζόμενοι στον Οργανισμό Ανάπτυξης Δυτικής Κρήτης ήταν πρόθυμοι να βοηθήσουν σε αντίθεση με τους εργαζόμενους στις αντίστοιχες υπηρεσίες της Ανατολικής Κρήτης των οποίων οι απαντήσεις ήταν ότι δεν καταλάβαιναν τι στοιχεία θέλω, ότι δεν είχαν χρόνο να ασχοληθούν και ότι δεν δίνουν στοιχεία έτσι σε όποιονδήποτε.

4.2. Η έννοια του Αγροτουρισμού

Ο αγροτουρισμός είναι μία από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οι οποίες επιδιώκουν την αποφυγή αρνητικών και τη δημιουργία θετικών κοινωνικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Η ελληνική πρακτική και η σχετική με το θέμα βιβλιογραφία, συνοψίζουν μια εννοιολογική οριοθέτηση του όρου «αγροτουρισμός» ως εξής :

Είναι εκείνη η τουριστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε χώρο μη αστικό από τους απασχολούμενους κύρια στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα και ειδικότερα σε οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής μικρές τουριστικές μονάδες παροχής αγαθών και υπηρεσιών, με σκοπό την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος και της τοπικής οικονομίας, τόσο από την εκμετάλλευση των τουριστικών καταλυμάτων (ενοικιαζόμενα δωμάτια, πανσιόν, ξενώνες, camping), όσο και από την τροφοδοσία των τουριστικών μονάδων με προϊόντα τοπικής παραγωγής γεωργικών συνεταιρισμών. (Παπακωνσταντινίδης, 2000)

4.2.1 Μορφές Αγροτουρισμού

Οι κυρίαρχες μορφές αγροτουρισμού σε διεθνές επίπεδο είναι οι διακοπές σε αγροκτήματα και οι διακοπές σε αγροτικά καταλύματα (αγροικίες) που βρίσκονται μέσα στον αγροτικό οικισμό.

Η Ελλάδα με τη μεγάλη οικιστική της διασπορά, με την πολυνησιακή της συγκρότηση, με την αποκεντρωμένη μνημειακή της τοπογραφία, με το εναλλασσόμενο τοπίο, με τις μορφολογικές της αντιθέσεις και με τις διαφοροποιημένες κλιματολογικές της συνθήκες, συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις για ανάπτυξη μιας πλατιάς κλίμακας μορφών αγροτουρισμού.

Οι μορφές αυτές μπορούν να καταταχθούν σε δυο κατηγορίες :

Ο αμιγής Αγροτουρισμός : όπου οι φιλοξενούμενοι πέρα από τον κύριο προορισμό τους (διακοπές - ανάπαυση), ασχολούνται είτε με αγροτικές εργασίες κατά κανόνα στο αγρόκτημα (περιποίηση ζώων, άρμεγμα, τυροκομία, θερισμός, τρυγητός, λιομάζωμα, οπωροκηπευτική, μελισσοκομία, κτλ.), είτε και πολλές φορές παράλληλα, με ψυχαγωγικές δραστηριότητες, από αυτές που τους προσφέρει το περιβάλλον της αγροτικής περιοχής (κολύμπι, ψάρεμα, πεζοπορία, ορειβασία, κνήγι, ιππασία, κτλ.).

Ο σύνθετος αγροτουρισμός : όπου οι τουρίστες, πέρα από τις παραπάνω δραστηριότητες, που μπορούν να αναπτύξουν μάλλον περιθωριακά, ικανοποιούν κύρια, κάποιες προσωπικές ανάγκες τους, που εξειδικεύουν τον αγροτουρισμό της περιοχής, όπως για παράδειγμα τουρισμός υγείας, αθλητισμού, φυσιολατρίας, θρησκείας, πολιτισμού.

Οι κύριες μορφές του αμιγούς αγροτουρισμού αναπτύσσονται κυρίως, σε χωριά ιδιαίτερου φυσικού κάλους (ορεινά και μη) που προσελκύουν τους επισκέπτες,

αξιοποιώντας την ομορφιά της τοποθεσίας τους. Σε νησιωτικές ή παραλιακές περιοχές οι οποίες αξιοποιούν κυρίως τους θερινούς μήνες τον ήλιο και τη θάλασσα. Σε παραδοσιακούς οικισμούς οι οποίοι έχουν να αναδείξουν μια ξεχωριστή αρχιτεκτονική που προσελκύει τον κάτοικο των τσιμεντένιων αστικών κέντρων. Κοντά σε προστατευόμενες περιοχές, όπως εθνικούς δρυμούς και υδροβιότοπους οι οποίες εκτός από φυσικό κάλλος, αναλαμβάνουν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις των επισκεπτών σε θέματα οικολογίας. Σε καταλύματα συνεταιριστικής μορφής, όπου τα μέλη των συνεταιρισμών, κυρίως γυναίκες προσφέρουν προϊόντα δικής τους ή τοπικής παραγωγής και αυθεντική φιλοξενία.

Ενώ οι κύριες μορφές σύνθετου αγροτουρισμού αναπτύσσονται κυρίως σε περιοχές με ιαματικές πηγές, γνωστές ως λουτροπόλεις, όπου σε ειδικά υδροθεραπευτήρια οι τουρίστες υπόκεινται σε κάποιες θεραπευτικές αγωγές, σε ένα συνδυασμό αποτοξίνωσης και σωματικής χαλάρωσης. Σε ορεινά χωριά στην περιοχή των οποίων λειτουργεί οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο, που αποτελεί το στοιχείο έλξης των τουριστών. Σε αγροτικές περιοχές με αθλητικές εγκαταστάσεις, όπου προσφέρονται όλες οι δυνατότητες για ανάπαυση και άθληση. Σε κατασκηνωτικούς χώρους (camping), που βρίσκονται στον περίγυρο αγροτικών οικισμών με τους οποίους συνδέονται οικονομικά κοινωνικά και πολιτισμικά. Για παιδιά μικρής ηλικίας, που πραγματοποιείται σε παιδικές κατασκηνώσεις με αθλητικές εγκαταστάσεις, πλήρη φιλοξενία και προσφορά μορφωτικού, ψυχαγωγικού προγράμματος. Σε κέντρα διερχομένων τουριστών που βρίσκονται σε ειδικούς κόμβους και δέχονται περαστικούς για να τους προσφέρουν φιλοξενία. Σε αγροτικές περιοχές όπου υπάρχουν πολιτιστικά ενδιαφέροντα. Οι διακοπές στις περιοχές αυτές συνδέονται με πνευματικές ενασχολήσεις.

Όλες οι παραπάνω μορφές αγροτουρισμού εντοπίζονται σε αγροτικές περιοχές, οι τύποι των καταλυμάτων είναι κυρίως δωμάτια εντός της οικίας της αγροτικής οικογένειας ή καταλύματα που αποτελούν προέκταση της κατοικίας, είτε τέλος ανεξάρτητα της οικίας δωμάτια, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία της ιδιωτικής ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών. (Παπακωνσταντινίδης, 2000)

4.2.2 Στόχοι Αγροτουρισμού

Η ανάπτυξη του Αγροτουρισμού έχει αρκετούς στόχους όπως το να δώσει τη δυνατότητα στον τουρίστα να περάσει ήρεμες διακοπές μέσα στη φύση, έξω από το

πλαίσιο του ανεπτυγμένου τουρισμού, μέσα σε ένα φιλόξενο κλίμα που δημιουργεί η ίδια η φύση και οι άνθρωποί της. Να ενισχύσει τον επαγγελματία του αγροτικού εισοδήματος με την εκμετάλλευση καταλυμάτων και την τροφοδοσία των επισκεπτών, των καταλυμάτων, με προϊόντα της ντόπιας αγροτικής παραγωγής και της τοπικής λαϊκής τέχνης. Κάτω από αυτήν την οπτική γωνία ο αγροτουρισμός αποτελεί μια πραγματικά σημαντική μορφή τουριστικής ανάπτυξης που στοχεύει: στο συνδυασμό συνεργασίας των τριών τομέων της παραγωγής μιας χώρας (πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς), στην περιφερειακή ανάπτυξη, αφού η ύπαρξη του αποτελεί σημαντικό λόγο δημιουργίας αναπτυξιακών έργων υποδομής και ανωδομής, στην ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών και οικολογικών επιβαρύνσεων, στην άνοδο του οικονομικού επιπέδου των περιοχών αυτών και στη συμπλήρωση του εισοδήματος των κατοίκων καθώς και στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας του αγροτικού πληθυσμού, στη διασφάλιση και στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, έχοντας συγχρόνως θετική επίδραση στη συγκράτηση των πληθυσμών στον τόπο κατοικίας. Παράλληλα με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας επιβιώνουν συχνά επαγγέλματα που τείνουν να εκλείψουν και τέτοια στη χώρα μας θεωρούνται αυτά που σχετίζονται με χειρονακτικές τέχνες, όπως η ξυλογλυπτική, η αργυροχρυσοχοΐα, η κεραμική, η υφαντική. Στη βελτίωση και διάθεση των τοπικών και γεωργικών προϊόντων καθώς και στη γνωριμία τους με το κοινό. Στη διατήρηση, την προβολή και την αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Γνωριμία με τη φύση και ψυχολογική ικανοποίηση και ανάταση του τουρίστα από την επαφή του με αυτή. Στην ενεργοποίηση του τοπικού πληθυσμού με την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε περιοχές που μέχρι σήμερα παρέμεναν αναξιοποίητες, ενώ στη πραγματικότητα διαθέτουν δυναμική ανάπτυξης. **Πηγή Ο.Α.Δ.Υ.Κ**

4.3 Προγράμματα LEADER

Η προσέγγιση LEADER, εξυπηρετώντας βασικούς στόχους του ΠΑΑ, δίνει τη δυνατότητα σε αγροτικές περιοχές να εφαρμόσουν στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με ολοκληρωμένο και πολυτομεακό χαρακτήρα. Η πρωτοβουλία LEADER I αποτέλεσε την αρχή μίας νέας προσέγγισης στην πολιτική αγροτικής ανάπτυξης, η οποία στηριζόταν στην ολοκληρωμένη και συμμετοχική προσέγγιση σε τοπικό επίπεδο. Η εφαρμογή της ξεκίνησε το 1991 δίνοντας την ευκαιρία στις τοπικές

κοινωνίες να σχεδιάσουν και να επιλέξουν οι ίδιες τον τρόπο και τη «διαδρομή» ανάπτυξή τους.

Τα ενθαρρυντικά αποτελέσματα της πρώτης πειραματική εφαρμογής και η διαπίστωση ότι η πρωτοβουλία συνέβαλε, αντιστρόφως ανάλογα με τον προϋπολογισμό της, στην ενεργοποίηση του τοπικού πληθυσμού, οδήγησαν σε ένα πιο συστηματικό και ολοκληρωμένο σχεδιασμό της LEADER II.

Η εφαρμογή της πρωτοβουλίας συνεχίστηκε κατά την Γ΄ Προγραμματική Περίοδο μέσω της LEADER PLUS, η οποία κινήθηκε στη λογική και τη φιλοσοφία των προηγούμενων εφαρμογών, επιδιώκοντας ωστόσο να ανακαλύψει τρόπους αντιμετώπισης των δυσμενών επιπτώσεων των διαρθρωτικών δομών και πολιτικών στον αγροτικό χώρο.

Η πρωτοβουλία LEADER, μετά την εμπειρία τριών περιόδων προγραμματισμού, έχει φτάσει σε επίπεδο ωριμότητας που δίνει τη δυνατότητα στις αγροτικές περιοχές να εφαρμόσουν ευρύτερα την προσέγγιση LEADER εξυπηρετώντας βασικούς στόχους του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007-2013.

Μέσω της προσέγγισης LEADER θα εφαρμοστούν στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με ολοκληρωμένο και πολυτομεακό χαρακτήρα σε σαφώς προσδιορισμένες αγροτικές περιοχές μικρότερες της περιφέρειας.

Η εκπόνηση και εφαρμογή των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης θα πραγματοποιηθεί μέσω της «εκ των κάτω προς τα άνω προσέγγισης» από τοπικά εταιρικά σχήματα δημοσίου – ιδιωτικού τομέα (Ομάδες Τοπικής Δράσης – Ο.Τ.Δ.) που δραστηριοποιούνται στην προτεινόμενη περιοχή παρέμβασης. **Πηγή Ο.Α.Δ.Υ.Κ**

4.4 Ο Αγροτουρισμός στην Κρήτη

Η ύπαρξη βασικής υποδομής, η Κρητική ομορφιά, ο καθαρός ουρανός, τα ιστορικά μνημεία και ο πλούσιος πολιτισμός είναι τα κυρία συστατικά της επιτυχίας της Κρήτης σαν τουριστικός προορισμός γενικότερα. Η επιφάνεια του νησιού είναι κυρίως ορεινή και κυριαρχείται από τρεις μεγάλες οροσειρές. Τα λευκά Όρη, τον Ψειλορητη και το Δίκτυ. Ακόμη έχει τοπία εξαιρετικής ομορφιάς και θέας γεμάτα ποικιλία και αντιθέσεις. Οι φυσικές ομορφιές του νησιού περιλαμβάνουν πολυάριθμες μαρίνες, φαράγγια και πάνω από 1000 σπήλαια όπως είδαμε και στα προηγούμενα κεφάλαια. Ωστόσο, το δυνατά σημεία του νησιού δεν περιορίζονται

μόνο στο φυσικό περιβάλλον αλλά και ιδιέταιρα πολιτισμικά στοιχεία που υποστηρίζονται από τον αρχαιολογικό και ιστορικό πλούτο και τα παραδοσιακά χωριά.

Οι φέρουσες ικανότητες πολλών περιοχών έχουν υπερβληθεί και το φυσικό και ανθρώπινο περιβάλλον είναι κάτω από σοβαρή απειλή. Ως αποτέλεσμα, η εικόνα μερικών παράκτιων περιοχών έχει αλλάξει τραγικά. Πολλά ψαροχώρια, όπως η Χερσόνησος και ο Άγιος Νικόλαος, έχουν μεταμορφωθεί σε πόλεις, και έχασαν την αυθεντικότητα τους και την αρχιτεκτονική τους εξαιτίας του εύκολου και γρήγορου κέρδους που έχει οδηγήσει η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού. Παρ' ότι ο αγροτουρισμός ως είδος τουρισμού με βάση τη φύση είναι ένα ολοκληρωμένο κομμάτι της πρόσφατης τουριστικής πολιτικής, και τα μοναδικά μέσα για την προώθηση του είναι η παροχή υποδομής σε περιοχές με οικολογικό ενδιαφέρον.

Συγκεκριμένα, οι μόνες περιοχές που έχουν περιθώρια ανάπτυξης είναι το Αμαρι, το Οροπέδιο Λασιθίου, το Αβδου, ο Βαμος και το Οροπέδιο Ασκυφου. Σήμερα το νησί επισκέπτονται 2.5 περίπου εκατομμύρια τουρίστες, αριθμός έντονα δυσανάλογος με το γηγενή πληθυσμό (5 φορές περισσότεροι οι επισκέπτες από τους ντόπιους). Η σημασία της αναλογίας αυτής γίνεται ακόμα μεγαλύτερη εάν συνεκτιμηθεί και η χωρική διασπορά των τουριστικών ροών και η συντριπτική πλειοψηφία των τουριστών που συγκεντρώνονται σε συγκεκριμένες τουριστικές πόλεις στα βόρεια παράλια και σε ορισμένους θύλακες στα νότια. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο πρότυπο της τουριστικής ανάπτυξης που επικρατεί ο μαζικός τουρισμός του ήλιου και της θάλασσας και είχε ως συνέπεια τη σταδιακή διαφοροποίηση των χρήσεων της γης, την αλλαγή των κοινωνικών προτύπων και ασχολιών του πληθυσμού και τη διαφοροποίηση της ανάπτυξης μεταξύ των επιμέρους περιοχών του νησιού.

Τόσο οι τεχνητοί όσο και οι φυσικοί και οι ανθρωπογενείς πόροι του νησιού κυμαίνονται σε υψηλό επίπεδο με αναρίθμητα φυσικά κάλλη και ομορφιές που δεν είναι γνωστά ούτε στους ντόπιους.

Παρά την ύπαρξη όμως των θετικών αυτών στοιχείων που προαναφέρθηκαν, όλα αυτά τα χρόνια έχουν γίνει αποσπασματικές και μεμονωμένες αναπτυξιακές πρωτοβουλίες τουριστικής ανάπτυξης και υπήρξε απότομη διόγκωση της ιδιωτικής επενδυτικής δραστηριότητας. Η έλλειψη θεσμικού πλαισίου ρύθμισης των χρήσεων της γης και θεσμικού πλαισίου για την προστασία και τον καθορισμό χρήσεων προστατευόμενων περιοχών φυσικού κάλλους, Η περιβαλλοντική απειλή έχει αρχίσει

με την άμετρη και αλόγιστη χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων. Οι μεσάζοντες, εκείνοι δηλαδή που οργανώνουν τα πακέτα διακοπών, ελέγχουν την αγορά και έτσι υπάρχει υψηλή εξάρτηση από τη μεριά των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων. Πρώτον, οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις έχουν κατά πολύ μειωμένα κέρδη, αφού οι τουριστικοί πράκτορες κερδίζουν τη μερίδα του λέοντος και δεύτερον, αναιρεί κάθε δυνατότητα από τους ξενοδόχους πάνω στην πελατεία τους.

Οι ευκαιρίες που μπορεί να εκμεταλλευτεί η Κρήτη είναι αρκετές ώστε να αλλάξουν την πορεία που έχει πάρει τουρισμός. Μια μεγάλη προώθηση του ελληνικού πολιτισμού και της παράδοσης μας συντελέστηκε με τους Ολυμπιακούς αγώνες που πραγματοποιήθηκαν στη χώρα μας και την επιτυχή διεξαγωγή τους.

Αν ληφθούν υπ' όψη οι τάσεις για αύξηση του εγχώριου τουρισμού, τότε διαφαίνονται πολύ σημαντικές προοπτικές και για την ανάπτυξη του εσωτερικού τουρισμού. Με τον εναλλακτικό τουρισμό μπορεί να προωθηθούν νέοι τουριστικοί πόροι όπως η διατροφή, η γαστρονομία, η τοπική μουσική και οι χοροί, σκοπό θα έχει την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και την αειφορία, επίσης να επιτευχθεί και η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, όταν ο τουρίστας επισκέπτεται ένα προορισμό για να απολαύσει την ομορφιά και τη ζεστασιά του χωριού το χειμώνα, να μάθει μεθόδους καλλιέργειας της γης από τον τοπικό πληθυσμό και να συνδυάσει με δραστηριότητες στο βουνό.

Στην Κρήτη τα τελευταία είκοσι χρόνια, οι καλλιεργούμενες εκτάσεις μειώθηκαν σημαντικά και εμφανίστηκε ένα σοβαρό έλλειμμα αγροτικών προϊόντων διατροφής. Ούτε τα εδάφη, που πριν ένα αιώνα θα μπορούσε να θεωρήσει κανείς ότι ανήκαν στους φυσικούς πόρους που ήταν ανεξάντλητοι, δεν ξέφυγαν από τον αδηφάγο και ακόρεστο καταναλωτισμό της κοινωνίας.

Οι πόλεις Ηράκλειο και Χανιά κυρίως αύξησαν τον πληθυσμό τους σε εντυπωσιακά μεγέθη και ταυτόχρονα αυξήθηκαν στη μεγαλόνησσο τα «τουριστικά κέντρα», κυρίως στα βόρεια παράλια, ενώ πολλαπλασιάστηκαν οι δρόμοι που διευκόλυναν τις μεταφορές και τις μετακινήσεις, περιορίζοντας ωστόσο τις αγροτικές δραστηριότητες σε σχετικά μεγάλες και εύφορες περιοχές.

Στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές εγκαταλείφθηκαν οι καλλιεργούμενες πλαγιές, γιατί δεν υπήρχε πλέον οικονομική ωφέλεια, με αποτέλεσμα ολόκληρες περιοχές της ενδοχώρας να εγκαταλειφθούν με την εκδήλωση μαζικής εξόδου του αγροτικού πληθυσμού, ιδιαίτερα των νέων και των πιο παραγωγικών ηλικιών, και τα εδάφη τους να εκτεθούν έτσι, στην πλήρη εγκατάλειψη και στη διάβρωση.

Στο παρελθόν χρησιμοποιήθηκαν «θεραπείες» βασιζόμενες στην ανάπτυξη του τουρισμού, με τη μαζική οικοδόμηση ολόκληρων εκτάσεων διαφόρων περιοχών του βορείου άξονα, που στην ουσία (ο τουρισμός) ενίσχυσε την έξοδο των κατοίκων του αγροτικού χώρου προς τα αστικά κέντρα και προς τον τριτογενή τομέα.

Οι συγκεκριμένες επιλογές, ιδιαίτερα μετά την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού, οδηγούν σιγά-σιγά σε σκέψεις που επιβάλλουν ευθέως την ανάγκη επαναπροσδιορισμού του «Μοντέλου Ανάπτυξης» της Κρήτης.

Συνάρτηση όλων αυτών φαίνεται χωρίς αμφιβολία, ότι είναι οι παράγοντες μιας πιο άμεσης και αποτελεσματικής ολοκλήρωσης, όπως είναι για παράδειγμα στη σημερινή πραγματικότητα της Κρήτης ο «Αγροτικός Τομέας» και ο «Τουρισμός». Κάθε μορφή συνεργασίας ανάμεσα στην αγροτική πολιτική με την τουριστική πολιτική, μπορεί να παράγει σημαντικές ωφέλειες και για τις δύο οικονομικές δραστηριότητες. Αυτό, όμως, προϋποθέτει στενή συνεργασία μεταξύ των τουριστικών και των γεωργικών επιχειρήσεων, στη βάση ενός εποικοδομητικού και δημιουργικού πνεύματος, απορρίπτοντας συντεχνιακές συμπεριφορές που στο παρελθόν οδήγησαν σε αποτυχίες. Η ουσία και η αναγκαία προϋπόθεση είναι : Ο τουρισμός να ολοκληρώσει τον αγροτικό τομέα και όχι να τον αντικαθιστά, γιατί μέχρι σήμερα, ο ένας είναι η βασική δραστηριότητα του νησιού και ο άλλος είναι μεταφορέας των απαραίτητων χρηματικών πόρων.

Από την άλλη πλευρά, ακολουθώντας λεπτομερώς τις διαφορετικές φάσεις και τους παράγοντες ολοκλήρωσης Αγροτικής Οικονομίας – Τουρισμού, κατανοούμε αυτούς τους παράγοντες αμέσως, καθώς και το ότι δεν πρόκειται για ένα ελάχιστο στόχο, αλλά για τη θεμελίωση και ανάπτυξη διαδοχικών δραστηριοτήτων, υπηρεσιών, εμπορικών δραστηριοτήτων, βιοτεχνιών, μικρών βιομηχανιών κ.λπ (Εξαρχος 2004)

Στην Κρήτη, ξεκινώντας κανείς με την επιλεκτική ανάκτηση αγροτικών σπιτιών και εκτάσεων, ξαναδίνει ποιότητα στο περιβάλλον, και θα πρέπει να ξεκινήσει από τις πιο ζωντανές αγροτικές επιχειρήσεις, εκείνες που είναι σε θέση να εκφράσουν επιχειρηματικές ικανότητες, παραγωγή και προϊόντα, στο σύνολο τους απαραίτητα για να αναπτύξουν αγροτουριστικές δραστηριότητες.

Το να φτάσουν τουρίστες στα χωριά της υπαίθρου, αναπτύσσοντας έτσι τον αγροτουρισμό, θα σήμαινε ότι πρέπει να έχει εργαστεί κάποιος και στον τομέα της διαφήμισης, εξασφαλίζοντας έστω «μια υποδοχή», πάνω από όλα απλή, αλλά ζωντανή με ένα ελάχιστο πακέτο από προτάσεις και που δεν υστερεί, ούτε σε

αθλητικές εγκαταστάσεις (τουλάχιστον στοιχειώδεις), σε διαχείριση εκδρομών, σε δρομολόγια, σε αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και σε εξασφάλιση των αναγκαίων κοινωνικών και εμπορικών υπηρεσιών.

Ήδη, όλα αυτά που αναφέρθηκαν πολύ συνοπτικά, προϋποθέτουν αξιόλογες δραστηριότητες που θα πρέπει να αντιμετωπίζονται σταδιακά, επενδύοντας σωστά σε υπαρκτές πραγματικότητες, που μπορεί να ξαναζωντανέψουν πάνω σε συγκεκριμένες και σταθερές βάσεις πολλές αγροτικές κοινότητες, ιδιαίτερα στις μειονεκτικές ορεινές και φθίνουσες περιοχές.

Έχει ιδιαίτερη σημασία για την ολοκλήρωση της σχέσης γεωργίας – τουρισμού και η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Σε αυτήν την περίπτωση, πράγματι τίθενται προβλήματα της αγροτικής παραγωγής που συνδέονται με τον περιορισμό των ζωοτεχνικών δραστηριοτήτων (μείωση αιγοπροβατοτροφίας) και των καλλιεργειών, περιορισμοί που επιβάλλονται για χάρη της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος.

Οι εκτατικές και εντατικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις και η νομαδική κτηνοτροφία, θεωρούνται ότι είναι αυτές που κυρίως, καταστρέφουν το περιβάλλον γι' αυτό και θεωρούνται ασυμβίβαστες με τους οικολογικούς και περιβαλλοντικούς στόχους του αγροτουρισμού ιδιαίτερα σε προστατευόμενες περιοχές.

Σε αυτές τις συνθήκες, ο αγροτουρισμός αποτελεί παράγοντα καταλυτικό. Ολοκληρώνει τις δραστηριότητες του αγροτικού τομέα, συμψηφίζοντας τη μείωση που μπορεί να προκύψει των εισοδημάτων των παραγωγών από την αγροτική παραγωγική διαδικασία, με την αναπλήρωση (αυτών των εισοδημάτων) από τον αγροτουρισμό ή από νέες δραστηριότητες της αγροτικής παραγωγής.

Επίσης, εφόσον ο αγροτουρισμός αποτελεί φαινόμενο υποδοχής μικρών διαστάσεων, κατανεμημένος σε σχετικά μεγάλες εκτάσεις, συμβάλλει στο να μειωθούν στο ελάχιστο οι προσκληθείς καταστροφές στο περιβάλλον, κυρίως από την υπερβολική συγκέντρωση του πληθυσμού ανά μονάδα επιφάνειας. Γι' αυτό και πρέπει, τελικά, να εκτιμήσουμε με μεγάλη προσοχή το ρόλο του αγροτουρισμού στην προστασία και στην αναβάθμιση των φυσικών πόρων και των εδαφών.

Οι παραδοσιακοί οικισμοί αποτελούν σημαντική πολιτιστική και αρχιτεκτονική κληρονομιά που πάρα πολύ συχνά υποτιμούνται για τη σκοπιμότητα της πραγματικής τους αξίας. Συχνά διαμαρτυρόμαστε για τη διατήρησή τους, γεγονός που σημαίνει ότι δε δείχνουμε τον απαιτούμενο σεβασμό στην τυπολογία της προυπάρχουσας αρχιτεκτονικής, και ότι βάζουμε κάποιους νέους οικιστικούς

προορισμούς για την πραγματοποίηση των οποίων βρίσκουμε εμπόδιο από τους παραδοσιακούς, γεγονός καθόλου πραγματικό.

Το γεγονός ότι ο επιχειρηματίας προέρχεται από άλλη περιοχή, προφανώς δηλώνει ένα γεγονός θετικό, ότι δηλαδή γίνεται επένδυση κεφαλαίων που προέρχονται από πλούσιες ζώνες. Αντίθετα, σε περιπτώσεις παρουσίας μεγάλων τουριστικών προγραμμάτων ανάπτυξης είναι πολύ μικρές οι οικονομικές αποδοχές και το κοινωνικό όφελος για την τοπική κοινωνία, υπό την έννοια ότι πολλά εφόδια και υπηρεσίες που συνδέονται με την υποδοχή καταλήγουν να εξαρτώνται από προμηθευτές και εξειδικευμένους εργαζόμενους, ξένους με την περιοχή.

Ο αγροτουρισμός αντλεί τις δυνατότητες του και από τον τρόπο επικοινωνίας μεταξύ φιλοξενούμενου και οικοδεσπότη, τρόπο που ευνοείται από το γεγονός ότι δε διαμορφώνεται μια ισχυρή αριθμητική ανισότητα μεταξύ τοπικής κοινωνίας και ομάδων φιλοξενούμενων, αφού υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός.

Με τον αγροτουρισμό έχουμε την παρουσία μιας μορφής «αυτόχθονης ανάπτυξης» του τουρισμού, συνδεδεμένη με την τοπική επιχειρηματική πρωτοβουλία, άρα είναι ανοικτή σε εξελίξεις και αλληλοεξαρτώμενες δραστηριότητες κατευθείαν χρήσιμες στην κοινωνικοοικονομική πρόοδο των ενδιαφερόμενων ζωνών (Εξαρχος, 2004).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5°

ΕΡΕΥΝΑ

Το δυσκολότερο κομμάτι σε ότι αφορά την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας, ήταν η διεξαγωγή της έρευνας. Τυχαίνει να υπάρχει fax το οποίο μπορούσα να χρησιμοποιήσω έτσι ώστε να μπορώ να επικοινωνήσω με όλα τα ξενοδοχεία σε κάθε νομό του νησιού όπως και έκανα. Δυστυχώς όμως τα πράγματα ήταν πιο δύσκολα από όσο νόμιζα. Στην αρχή της σαιζόν η απάντηση που έλαβα ήταν ότι είναι ακόμα αρχή, έχουν πολλά πράγματα να διευθετήσουν και δεν έχουν χρόνο. Στη συνέχεια η απάντηση ήταν ότι είναι high season και δε μπορούν να ασχοληθούν με τέτοιου είδους λεπτομέρειες τελειώνοντας τη σαιζόν πάλι δεν μπορούσαν να βοηθήσουν για πολλούς και διάφορους λόγους. Αλλά και στα κοντινά ξενοδοχεία στα οποία υπήρχε άμεση πρόσβαση τα πράγματα δεν πήγαν καλύτερα. Οι περισσότεροι για να αποφύγουν να απαντήσουν είπαν ότι θα επικοινωνήσουν, κάτι το οποίο δεν έγινε ποτέ ακόμη και μετά από επανειλημμένα τηλεφωνήματα άλλοι τα έχασαν, άλλοι δεν προλάβαιναν και κάποιους δεν τους αφορούσε το θέμα όπως είπαν. Κάτι αντίστοιχο συνέβη και με κάποιους οργανισμούς οι οποίοι είτε δεν είχαν τις πληροφορίες, είτε δεν μπορούσαν να τις δώσουν γιατί όπως απάντησαν δεν δίνουν έτσι πληροφορίες σε οποιονδήποτε. Σε ότι αφορά τις Νομαρχίες, και τους δήμους, κατά μια διαβολική σύμπτωση ο υπεύθυνος δεν ήταν ποτέ εκεί! Όλοι αυτοί είναι οι λόγοι για τους οποίους το κομμάτι της έρευνας είναι τόσο σύντομο.

5.1 Ανάλυση της έρευνας

Ζητήθηκε από τα ξενοδοχεία και τις επιχειρήσεις της περιοχής να αναφέρουν με ποιο τρόπο συμβάλλουν στην αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, πως διαφημίζονται και αν πιστεύουν ότι οι αρμόδιοι κρατικοί οργανισμοί διαχειρίζονται σωστά τα χρήματα που διατίθενται για τη διαφήμιση της χώρας. Άλλο θέμα που τέθηκε ήταν οι συγκοινωνίες αλλά και τα πακέτα all inclusive.

Στο θέμα της αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος οι ξενοδοχειακές μονάδες συμβάλλουν βελτιώνοντας τις υπηρεσίες τους, ενώ η Νομαρχία Χανίων προβάλλοντας την πολιτιστική κληρονομιά.

Η διαφήμιση της χώρας, πιστεύουν οι εκπρόσωποι των ξενοδοχειακών μονάδων, είναι ελάχιστη έως ανύπαρκτη είτε γιατί δεν υπάρχουν κονδύλια, είτε γιατί η ο τομέας αυτός θα έπρεπε να δοθεί σε μια ιδιωτική εταιρεία. Η νομαρχία από την άλλη θεωρεί ότι τα χρήματα που δίνονται είναι υπεραρκετά απλά οι καμπάνιες δε δίνουν την πραγματικότητα.

Όλοι πιστεύουν ότι το μοτίβο «ήλιος-άμμος-θάλασσα» που προβάλλουν οι καμπάνιες δεν είναι αρκετό είτε γιατί οι επισκέπτες μπορούν να βρουν τα ίδια πράγματα αλλά πιο οικονομικά στις ανταγωνίστριες χώρες, είτε γιατί έχουμε πολλά περισσότερα να δώσουμε σαν περιοχή ενώ κάποιιοι θέτουν και το θέμα της ασφάλειας που νιώθουν οι επισκέπτες το οποίο δεν διαφημίζεται πουθενά.

Θα πρέπει όπως υποστηρίζουν να προβάλλεται περισσότερο το θέμα της «ασφαλούς διαμονής» καθώς επίσης και οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού αλλά και ο πολιτισμός και τα προϊόντα που παράγουμε.

Οι τρόποι διαφήμισης είναι ίδιοι σε όλες τις περιπτώσεις, internet, έντυπα εκθέσεις αλλά και καλές υπηρεσίες.

Σε ότι αφορά τις συγκοινωνίες πιστεύεται ότι η κατάσταση έχει βελτιωθεί σε σχέση με παλαιότερα υπάρχουν όμως περιθώρια για ακόμα μεγαλύτερη βελτίωση.

Για τα πακέτα all inclusive επικρατεί η άποψη ότι είναι καταστροφικά για την τοπική οικονομία αφού ωφελούν αποκλειστικά και μόνο μια συγκεκριμένη επιχείρηση. Ενώ στην ερώτηση για το αν κάποιος μπορεί να βρει οικονομικότερα πακέτα μέσω εξωτερικού όλοι συμφωνούν αλλά δε δίνουν σαφή απάντηση γιατί συμβαίνει αυτό.

Τέλος οι επιχειρήσεις και η Νομαρχία συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος δίνοντας οδηγίες στους επισκέπτες για την προστασία του αλλά και χρησιμοποιώντας υλικά φιλικά προς το περιβάλλον. Πιστεύουν όμως ότι η πολιτεία θα μπορούσε να βοηθήσει λίγο περισσότερο προσθέτοντας περισσότερους κάδους και ενημερώνοντας καλύτερα.(παράρτημα 4)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6°

ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6.1 Επίλογος

Μελετώντας όλα τα παραπάνω διαπιστώνει κανείς ότι ο τουρισμός αποτελεί για την Κρήτη ένα δυναμικό παράγοντα που εδώ και μερικές δεκαετίες στηρίζει αλλά και προωθεί την τοπική ανάπτυξη. Τη δυναμική αυτή παρουσία του τουρισμού στην τοπική οικονομία επιβεβαιώνει όπως είδαμε η ευρεία συμμετοχή του στη διαμόρφωση του Ακαθάριστου Περιφερειακού Προϊόντος και η μαζική προσφορά του στην εξασφάλιση ευκαιριών απασχόλησης, όχι μόνο για τον ντόπιο πληθυσμό, αλλά και σε εργατικό δυναμικό άλλων περιοχών της χώρας.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών συγκεντρώνεται κυρίως στα βόρεια παράλια του νησιού γεγονός που έχει προκαλέσει σημαντικά προβλήματα στις περιοχές αυτές. Το περιβάλλον αντιμετωπίζει όντως προβλήματα λόγω της τουριστικής ανάπτυξης, ωστόσο αυτό δεν οφείλεται τόσο στην τουριστική δραστηριότητα όσο στον άναρχο και απρογραμματιστό τρόπο ανάπτυξης της.

Το Κρητικό τουριστικό προϊόν στρέφεται με αργά αλλά σταθερά βήματα προς την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού με απώτερο σκοπό την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος αλλά και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου που είναι ίσως ο μοναδικός δυσχερής παράγοντας στην τουριστική βιομηχανία του νησιού.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού εξ' ορισμού συνάδουν με το μοντέλο της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, αφού περιλαμβάνουν δραστηριότητες χωρίς εντατική μορφή και είναι φιλικές προς το περιβάλλον.

Η τουριστική δραστηριότητα στην περιοχή της Κρήτης έχει οδηγήσει ορισμένες περιοχές στην υπέρβαση αντοχής του συστήματος με αποτέλεσμα να έχουν δημιουργηθεί δυσμενείς επιπτώσεις τόσο στο φυσικό όσο και στο ανθρωπογενές περιβάλλον. Πρέπει λοιπόν να ληφθούν μέτρα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών αλλά και να προστατευτούν οι υπόλοιπες περιοχές προκειμένου να μη φτάσουν σε αυτό το σημείο. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να αναπτυχθεί ένα σχέδιο τουρισμού για το νησί αυτό το οποίο θα πρέπει να γίνει αποδεκτό από όλους τους φορείς και να υπηρετηθεί με συνέπεια.

Οι βασικοί άξονες του σχεδίου αυτού θα πρέπει να είναι:

Ειδικές και γενικές υποδομές :

- Επενδύσεις σε ειδικές υποδομές χώρων αναψυχής και αθλητισμού (μονοπάτια για πεζοπορία, ποδηλασία ιππασία κ.λ.π.) με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών και την προσέλκυση εισοδήματος επισκεπτών του νησιού.
- Επενδύσεις σε βασική υποδομή όπως αεροδρόμια, ύδρευση, αποχετευτικό σύστημα, παροχή ηλεκτρικής ενέργειας, τηλεπικοινωνίες αλλά και μερικές βελτιώσεις στο οδικό δίκτυο.

Καταλύματα :

- Επένδυση σε μικρό αριθμό υψηλής ποιότητας καταλυμάτων σε επιλεγμένες περιοχές π.χ. σε ορεινές περιοχές όπου προωθείται και η κατασκευή συμπληρωματικών χώρων αναψυχής. Θεσμοθέτηση κινήτρων για την προώθηση των παραπάνω επενδύσεων.
- Έλεγχος της ποιότητας των καταλυμάτων που λειτουργούν.
- Δημιουργία ενός αξιόπιστου καταλόγου που θα κατηγοριοποιεί τα καταλύματα διαμονής επισκεπτών, που θα στηριχτεί σε επιτόπιους ελέγχους των αρμόδιων οργάνων.

Υπηρεσίες :

- Ανάπτυξη νέων τουριστικών προϊόντων υψηλής ποιότητας που στηρίζονται στην αξιοποίηση δεξιοτήτων και καινοτομικών πρακτικών που έχουν αναπτυχθεί.
- Προώθηση των τουριστικών προϊόντων με σύγχρονες μεθόδους marketing.
- Βελτίωση της έντυπης ή άλλης μορφής παρουσίασης και περιγραφής των αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων του νησιού ώστε ο επισκέπτης να έχει εύκολη πρόσβαση και πιο ολοκληρωμένη εικόνα για τους ιστορικούς χώρους του νησιού.
- Οργάνωση μικρού αριθμού υψηλής ποιότητας και διεθνούς εμβέλειας καλλιτεχνικών , αθλητικών και πολιτισμικών εκδηλώσεων καθ' ολη τη διάρκεια του έτους.

- Αύξηση των επενδύσεων στην εκπαίδευση των εργαζομένων στον τομέα του τουρισμού αλλά και στην ενημέρωση των πολιτών για τα έμμεσα και άμεσα αποτελέσματα της ανάπτυξης του τομέα αυτού.

Περιβάλλον :

- Προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος του νησιού. Βελτίωση πρόσβασης σε αυτούς τους χώρους, και παραγωγή κατάλληλων ενημερωτικών εντύπων και χαρτών που υποστηρίζουν τον επισκέπτη.
- Επίλυση του σημαντικού προβλήματος διαχείρισης στερεών απορριμμάτων και της άναρχης οικιστικής ανάπτυξης. Βελτίωση της εικόνας που παρουσιάζει το νησί στον επισκέπτη.

Όλα τα παραπάνω χρειάζονται άμεση υποστήριξη από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα με στόχο την δημιουργία υποδομών υψηλής ποιότητας που θα συμβάλλει στον σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας στρατηγικής για τον τουρισμό στην Κρήτη. Είναι αναγκαίο να υιοθετηθούν προτεραιότητες σχετικά με τα έργα που θα υλοποιηθούν και γενικότερα με τις δράσεις που θα αναληφθούν ή εφαρμόζονται ήδη με στόχο τη βελτίωση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία

Αλεξανδράκη – Κριτσωτάκη Ρ., (2000) Τουριστική Οικονομία, Εκδόσεις Παπαζήση

Βαρβαρέσος Σ.,(2000) Τουρισμός - Οικονομικές Προσεγγίσεις, Αθήνα, Εκδόσεις Προπομπός

Έξαρχος Γ., Καραγιάννης Στ., (2004) Αγροτουρισμός Μοχλός για την Ανάπτυξη της Υπαίθρου, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Κέντρου Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

Κρήτη, οδοιπορικό στις πόλεις και τα χωριά, Εκδόσεις Μ. Τούμπη

Κοκκώσης Χ. – Τσάρτας Π., (2004) Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, Αθήνα, Εκδόσεις Κρητική

Παπακωνσταντινίδης Λ.,(2000) Αγροτουρισμός – Σταθμός στο δρόμο για την τοπική ανάπτυξη, Αθήνα, Εκδόσεις Δωρικός

Σφακιανάκης Μ., (2000) Εναλλακτικές μορφές τουρισμού, Αθήνα, Εκδόσεις Έλλην

Σελίδες INTERNET

<http://www.agrotravel.gr>

<http://www.creta-info.gr>

<http://www.crete-region.gr>

<http://www.dratte.gr>

<http://www.explorecrete.com>

<http://www.t-p.gr>

<http://www.xania.net/rethymno/spilaiarethymnoy/136-idaionandron.html>